

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

Bakalářská práce

Role asistenta pedagoga při vzdělávání
žáků s odlišným mateřským jazykem na
základních školách v Jihočeském kraji se
zaměřením na ukrajinské žáky

Vypracovala: Pavla Dřevová
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Prázdna Radka, Ph.D.

České Budějovice 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích, 8. 4. 2024

.....

Pavla Dřevová

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. et Mgr. Radce Prázdné, Ph.D. za cenné rady, připomínky a za metodické vedení práce. Poděkování patří oslovené paní učitelce a paní asistentce za spolupráci při rozhovorech. Dále bych chtěla poděkovat rodině za podporu při studiu.

Abstrakt

Téma bakalářské práce se zaměřuje na podporu vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem prostřednictvím asistenta pedagoga. Cílem celé práce je analyzovat roli a význam asistenta pedagoga při edukaci žáků z Ukrajiny. Bakalářská práce je složena z teoretické a praktické části. Teoretická část se skládá ze tří kapitol, které obsahují základní teoretický pohled do uvedené problematiky. První kapitola se věnuje základní charakteristice žáka s odlišným mateřským jazykem, jeho vymezení, legislativnímu ukotvení a poslední část pojednává o jazykové podpoře. Druhá kapitola se zaměřuje na inkluzivní vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem. V kapitole budou nastíněna využívaná podpůrná opatření u této skupiny, faktory ovlivňující jejich edukaci a specifika žáků z Ukrajiny. Poslední kapitola se zabývá profesí asistenta pedagoga. V kapitole je popsána legislativa, kvalifikační připravenost, náplň pracovních činností asistenta pedagoga a kooperace mezi ním a učitelem. Praktická část zkoumá roli asistenta pedagoga a jeho podporu při vzdělávání žáků z Ukrajiny. Tento úsek je realizován pomocí dotazníkového šetření, které je následně doplněno polostrukturovanými rozhovory s asistentkou pedagoga a učitelem, kteří mají zkušenosti s výukou ukrajinských žáků. Celkem se dotazníkového šetření zúčastnilo 226 respondentů. Z výsledků se dozvídáme, při jakých pracovních aktivitách se uplatňuje asistent pedagoga, dále o využití didaktických pomůcek i o vzájemné kooperaci při vzdělávání žáků z Ukrajiny. Výsledky vycházející z kvantitativního výzkumu byly následně doplněny prostřednictvím rozhovorů s pedagogickými pracovníky. Bakalářská práce může posloužit k optimalizaci vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem na základních školách.

Klíčová slova:

žák s odlišným mateřským jazykem; inkluze; asistent pedagoga; Ukrajina; vzdělávání; spolupráce

Abstract

The topic of the bachelor thesis focuses on supporting the education of pupils with a different mother tongue through a teaching assistant. The aim of the whole thesis is to analyse the role and importance of the teaching assistant in the education of pupils from Ukraine. The bachelor thesis is composed of theoretical and practical parts. The theoretical part consists of three chapters, which contain the basic theoretical insight into the mentioned issue. The first chapter is devoted to the basic characteristics of a pupil with a different mother tongue, its definition, legislative anchoring and the last part deals with language support. The second chapter focuses on inclusive education for pupils with a different mother tongue. The chapter will outline the support measures used for this group, the factors influencing their education and the specifics of pupils from Ukraine. The last chapter deals with the profession of teaching assistant. The chapter describes the legislation, qualification readiness, the scope of work activities of the teaching assistant and the cooperation between the teaching assistant and the teacher. The practical section examines the role of the teaching assistant and his/her support in the education of pupils from Ukraine. This section is conducted through a questionnaire survey, which is then complemented by semi-structured interviews with a teaching assistant and a teacher who have experience of teaching Ukrainian pupils. A total of 226 respondents took part in the survey. From the results, we learn about the work activities of the teaching assistant, the use of didactic aids and mutual cooperation in the education of pupils from Ukraine. The results based on the quantitative research were subsequently complemented through interviews with teaching staff. The bachelor thesis can serve to optimize the education of pupils with different mother tongues in primary schools.

Key words

pupil with different mother tongue; inclusion; teaching assistant; Ukraine; education; cooperation

Obsah

Úvod	8
I. Teoretická část	9
1 Žák s odlišným mateřským jazykem	9
1.1. Vymezení základních pojmů	10
1.2 Charakteristika žáka s OMJ	11
1.3 Legislativa	13
1.4 Jazyková příprava	15
2 Inkluze	17
2.1 Inkluzivní vzdělávání žáků s OMJ	18
2.2 Podpůrná opatření pro žáky s OMJ	19
2.3 Činitelé ovlivňující vzdělávání žáků s OMJ	21
2.4 Specifika žáků s OMJ z Ukrajiny	22
3 Asistent pedagoga	25
3.1 Legislativní vymezení asistenta pedagoga	26
3.2 Kvalifikační připravenost asistenta pedagoga	27
3.3 Náplň činností asistenta pedagoga při práci se žákem s OMJ	28
3.4 Spolupráce mezi asistentem pedagoga a učitelem	29
II. Praktická část	31
4 Cíl výzkumu, výzkumné otázky, hypotézy a operacionalizace pojmů	31
5 Popis výzkumného šetření	33
5.1 Metodologie výzkumného šetření a výzkumný soubor	33
5.2 Techniky sběru dat	33
5.3 Průběh výzkumu	34
5.4 Etika výzkumu	34
5.5 Zpracování dat	34
6 Analýza výsledků	36
6.1 Výsledky dotazníkového šetření	36
6.2 Rozhovory	62
7 Diskuze	67
Závěr	72
Tištěné zdroje	73

Elektronické zdroje	76
Legislativa.....	80
Seznam tabulek	81
Seznam grafů	82
Seznam příloh	84

Úvod

S migrací se pojí příchod nového obyvatelstva do naší země, které většinou nedisponuje znalostí českého jazyka. Jejich děti následně navštěvují naše školské instituce. V poslední době se setkáváme hlavně s větším nárůstem ukrajinských dětí, žáků a studentů z důvodu probíhajícího válečného konfliktu na Ukrajině. Právě asistent pedagoga může zastávat významnou roli při jejich adaptačním procesu a při začleňování žáka do našeho vzdělávacího systému. Jeho působení napomůže učiteli se lépe zaměřit na konkrétní potřeby této skupiny. Dalším důvodem pro zvolení tohoto tématu byla zkušenost autorky při krátké asistenci u žáka pocházejícího z Ukrajiny. Hlavním cílem bakalářské práce bylo analyzování role a významu asistenta pedagoga při edukaci ukrajinských žáků na základních školách v Jihočeském kraji.

Bakalářská práce je členěna na teoretickou a praktickou část. Počáteční kapitola teoretické práce se zaměřuje na základní vymezení žáka s odlišným mateřským jazykem (dále jen žák s OMJ) včetně jeho specifik. Navazující kapitoly popisují inkluzivní edukaci žáků s OMJ a uplatňování podpůrných opatření u této skupiny. Je zde i kapitola věnována charakteristice ukrajinských žáků. Závěrečné kapitoly představují pozici asistenta pedagoga a jeho zastoupení u ukrajinských žáků na základních školách. Pro zpracování teoretické části jsou informace čerpány z odborných publikací, adekvátních internetových zdrojů, metodik a zákonů.

Praktická část má výzkumný charakter, jejímž cílem je analyzovat roli a význam asistenta pedagoga při edukaci žáků z Ukrajiny pomocí kvantitativního výzkumu. Pro obohacení byly následně vedeny polostrukturované rozhovory s paní učitelkou a paní asistentkou pedagoga. Obě mají zkušenosti při vzdělávání této skupiny.

Výsledky bakalářské práce mohou být přínosem pro edukaci žáků s OMJ na základních školách.

I. Teoretická část

1 Žák s odlišným mateřským jazykem

První kapitola se bude věnovat definování termínu žák s odlišným mateřským jazykem, poté uvedením jeho charakteristiky a vzdělávacím právům, možnostem a povinnostem žáka s OMJ.

V devadesátých letech minulého století dochází ke zvýšenému nárůstu osob cizího původu na našem území (Horáčková et al., c2019). „*Přemísťování osob v prostoru je přirozený jev, který provází lidskou populaci od nepaměti*“ (Titěrová, c2023). Příčiny odchodu z jejich mateřské země mohou být například státního, enviromentálního, hospodářského i náboženského charakteru. Jejich hlavním cílem je nalezení přívětivého místa pro další život (Titěrová, c2023).

S příchodem nového obyvatelstva je nutné zajistit optimální podmínky pro jeho následnou socializaci. Snažíme se usnadnit začlenění těchto jedinců do naší společnosti, aby si tak mohli nalézt nové zaměstnání či se snáze zařadili do vzdělávacího procesu v České republice. Celkový proces adaptace potřebuje dostatek úcty, tolerance i respekt od obou zúčastněných stran (Horáčková et al., c2019).

Důležitou úlohu hrají často vzdělávací instituce. Na pedagogické pracovníky je kladen velký nápor, a to obzvlášť v případech, kdy musí pracovat s rozmanitostí žáků ve svých hodinách. (Horáčková et al., c2019).

Současně všechny vzdělávací instituce musí dodržovat Rámcový vzdělávací program, který vydává a aktualizuje MŠMT, jehož součástí je i průřezové téma multikulturní výchova, která žákům poskytuje informace o jiných kulturách, jejich zvyklostech a tradicích. Multikulturní výchova se také propojuje s dalšími vzdělávacími oblastmi jako jsou např. Jazyk a jazyková komunikace, Umění a kultura, Člověk a společnost atd. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, c2023).

Kromě toho pojem multikulturní výchova zahrnuje různé metody. Mezi ně se řadí i kulturně-standardní a transkulturní přístupy. První z nich je založen na kolektivní identitě a druhý se orientuje na konkrétní osobu. Dle portálu Inkluzivní škola je vhodnější využívat transkulturní metodu, protože více zohledňuje specifické potřeby učitele a samotného dítěte (Multikulturní výchova, c2024).

1.1. Vymezení základních pojmů

V rámci pedagogického prostředí narazíme na různá označení pro žáky, kteří nejsou původně občany České republiky a disponují jiným mateřským jazykem. Dva nejvíce používané termíny jsou žák-cizinec a žák s OMJ. V našich právních předpisech se objevuje hlavně označení žák-cizinec, které vzešlo z hlediska práv jejich rodičů. Ve skutečnosti ale nastávají situace, kdy tento termín není přesný a týká se jedinců pocházejících ze smíšených manželství a dětí přistěhovalců, protože udělením státního občanství se již neklasifikují jako cizinci (Radostný, 2011; Linhartová, Loudová Stralczyňská, 2018).

Podle pracovníků sdružení META zkoumajících tuto problematiku několik let, je pojem žák-cizinec za různých okolností nevhodně užívaný, a proto byl nejprve vytvořen termín žák s OMJ. Právě jazyková odlišnost představuje jejich základní prvek a je důležitější než státní příslušnost (Prokopová et al., 2023). Tedy do této skupiny pod tímto označením zařazujeme: *„všechny děti, žákyně a žáky, v jejichž případě se jazyk, kterým hovoří ve svém volném čase a domácím prostředí, resp. ve kterém se dosud vzdělávaly, nekryje nebo jen částečně kryje s vyučovacím jazykem, tj. češtinou“* (Prokopová et al., 2023a, s. 80).

Jedná se o velmi různorodou skupinu, tedy patří sem děti, které se přistěhovaly z jiné země a jedinci pocházející z rodin přistěhovalců. Doma mluví hlavně svým mateřským jazykem, jež je odlišný od toho vyučovaného ve školních institucích. Dále sem řadíme jedince se získanou státní příslušností k České republice, kteří doma hovoří více jazyky, kdy jedním z nich je čeština. Poslední skupinou mohou být i ti, kteří využívají češtinu ke komunikaci v rodinném prostředí, ale svá studia konala pouze v zahraničí a nikdy jim nebylo učivo předáváno v českém jazyce. S těmito termíny pracuje řada odborníků a jejich použití nalézáme v různých materiálech, přesto společnost META vytvořila navíc ještě jeden konkrétní termín vícejazyčné dítě. V poslední době se společnost META snaží toto nové označení propagovat co nejvíce (Prokopová et al., 2023b).

Pojem vícejazyčnost se čím dál více dostává do popředí. Reprezentuje totiž více dnešní schopnosti a možnosti, které se u žáků snažíme budovat prostřednictvím učení se dalším jazykům. Vícejazyčnost mezi námi navazuje různá spojení a sjednocuje lidskou společnost (Titěrová, c2023).

Spojení dvou, případně více jazykových systémů, je hlavní příčinou přítomnosti termínu dvojjazyčnost. Kromě toho jsou také důležité hlavně osoby, které ke své komunikaci využívají více jazyků (Pallay, Štefánik, 2016).

Události jako živelní pohromy, motivy vojenského a politického charakteru, teologické a kulturní podněty a finanční situace přispěly ke střetu jedinců různých etnik a daly vzniknout termínu dvojjazyčnost (Pallay, Štefánik, 2016).

V zahraničí se setkáme s různými typy označení pro tuto skupinu. Příkladem je britský školský systém, kde pracují s pojmem pupils with English as an additional language, pro zjednodušení se pak využívá zkratka pupils EAL. Toto označení platí pro žáky, kteří se učí anglickému jazyku vedle jiného mateřského jazyka. Podobnosti edukačních potřeb se v některých případech shodují se vzdělávacími požadavky žáků, jejichž rodný jazyk je angličtina. V dalších potřebách se ale liší, příčinou mohou být kulturní odlišnosti a přístupy v edukaci. Ke každému se musí přistupovat individuálně, protože se jedná o heterogenní skupinu (NALDIC, c2023).

V americkém školství, zejména v USA a Kanadě, používají pojmy ELL (English Language Learners) a ESL (English as a Second Language Learners). Terminologický rozdíl mezi těmito termíny je u každého odborníka jiný. Jeden z názorů uplatňuje více používání termínu ELL z důvodu jazykového respektu (Bernkopfová et al., 2019).

V německém vzdělávacím systému využívají termín Kinder und Jugendliche mit Migrationshintergrund – děti a mladí lidé s migračním pozadím. Migrační pozadí je zdůrazněno z důvodu, že značná část mladistvých jsou děti migrantů. V Německu je tedy značné procento jedinců, kteří budou zahajovat svou výuku jako dvojjazyční (Gogolin et al., 2003).

1.2 Charakteristika žáka s OMJ

Primárním rysem žáků s OMJ je rozdílnost jejich mateřského jazyka od toho, kterým jsou edukováni ve školních institucích. Žák se seznamuje s cizím jazykem a zároveň se má pomocí něj učit. Komunikační překážky následně mohou způsobit velké potíže v oblasti adaptace a markantně formovat studijní výsledky. Jazyková neznalost je jedním z hlavních činitelů, který má zásadní vliv na vzdělávání dítěte s OMJ. Dalšími determinanty jsou rozdílné kulturní zvyklosti, pohledy rodičů na školní vzdělávací systém i náboženská víra (Felcmanová et al., c2015).

Po příchodu do cizí země mohou děti pociťovat rozporuplné emoce a také se u nich může rozvinout tzv. kulturní šok, který způsobí ku příkladu dezorientaci, neuspokojení a beznaděj. Mezi další stavy, které se u dětí mohou objevit, patří např. odcizení, neschopnost, křehkost, obtíže ve vzdělávání, selhávání školních výsledků, únavnost, nátlak či odtrženost (Bernkopfová et al., 2019).

Jestliže u dětí přicházejících z jiných zemí zaznamenáváme velké obtíže v oblasti chování, musíme počítat s možností objevu tzv. fenoménu vykořenění. U každého jedince je začátek a průběh rozdílný. Velkou roli v procesu adaptace hrají vlastnosti dítěte, rodinné zázemí a schopnost pracovat s negativními emocemi. U některých dětí se setkáváme s tzv. tichým obdobím, při kterém buď vůbec nekomunikují, nebo mluví velmi tichým hlasem. V jiném případě se může vyskytnout agresivní až útočné chování. V těchto případech je důležité včasné poskytnutí pomoci (Baránková, c2023).

Sledovány musí být i děti, které sice nemají výrazné změny ve svém chování, problémy můžou být skryté a později se rozvinout v něco životně nebezpečného. Pro předcházení vzniku tohoto fenoménu musí být zajištěna správná podpora např. pomocí připomínání původu žáka tak, aby se postupně stával součástí nové kultury (Baránková, c2023).

V současnosti všechny klíčové informace a znalosti přijímáme pomocí jazykového systému, a proto si žák s jiným mateřským jazykem musí nejprve osvojit základy českého jazyka a následně se v něm vzdělávat. „*Ve stejné době ale bude potřebovat: zapojit se do výuky; projít si nesnadným procesem socializace s dětmi v jazyce, který se teprve učí; naučit se společenskému chování a normám ve třídě i ve škole, které jsou kulturně podmíněné a jsou proto pro ni mnohem vzdálenější než pro děti z majority*“ (Felcmanová et al., c2015, s. 35).

Jim Cummins pocházející z Kanady vytvořil teorii ohledně edukace nového jazyka. Zmiňuje dvě základní etapy, v první z nich dochází k osvojení si komunikačních schopností při rutinních událostech. Zisk těchto kompetencí probíhá ve věku od 6 měsíců do 3 let. Ve druhé etapě se žáci do 7 let učí kognitivním a akademickým požadavkům. Důležitost užití akademických dovedností je zejména v pozdějších ročnících, kdy žáci musí ovládat kritické myšlení a učit se v souvislostech (Radostný, 2011, viz dále např. Bernkopfová et al., 2019).

Mezi činitele ovlivňující jazykové schopnosti žáků patří např. věk, zisk předešlých znalostí, učení se nových jazyků a následně jejich chápání, nároky sociálního prostředí, informovanost o vzdělávacím systému a prostředky rozvoje dovedností v domácím a školním prostředí (Felcmanová et al., c2015).

1.3 Legislativa

V České republice je přístup ke vzdělání garantován všem jedincům bez ohledu na státní občanství nebo mateřský jazyk, a to díky dvěma důležitým dokumentům. Jedním z nich je Úmluva o právech dítěte a druhý je momentálně platný školský zákon č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů, které zaručují bezplatné vzdělávání pro všechny (Horáčková et al., c2019). Tedy *„přístup ke vzdělávání musí být rovný a nikdo nesmí být diskriminován kvůli rase, etnickému původu, jazyku, náboženství ani politickému přesvědčení“* (Titěrová, c2011, s. 7, 8).

Vzdělávání cizinců a jedinců pobývajících na území České republiky se aktuálně věnuje §20 školského zákona, který pracuje s pojmem žák-cizinec a popisuje jejich možnosti a práva ve vzdělávacím systému napříč všemi stupni. Paragraf charakterizuje žáka-cizince jako někoho, kdo má povinnost plnit školní docházku, nachází se na našem území, ale má odlišnou národnost. Bohužel ale neřeší znalostní dovednosti jedince a odpovídající úroveň jeho podpory. Posouzení podmínek, které je potřeba u žáků nastavit, musí probíhat individuálně (Metodické doporučení pro poskytování služeb školských poradenských zařízení žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (a z odlišného kulturního prostředí), c2022).

V případě předškolního vzdělávání občané pocházející ze zemí mimo Evropskou unii musí dle našeho zákona dokládat povolení k pobytu. Při poskytování základního vzdělávání nemají školské instituce právo zjišťovat legitimitu jejich pobytu. Povinností rodičů je ale zapsat své děti k plnění povinné školní docházky, pokud tu přebývají více než 90 dnů (Metodické doporučení pro poskytování služeb školských poradenských zařízení žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (a z odlišného kulturního prostředí), c2022).

Dalšími klíčovými dokumenty pro oblast vzdělávání žáků s OMJ jsou vyhláška 27/2016 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných, ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 72/2005 Sb., o

poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů (vyhláška 27/2016 Sb., vyhláška č. 48/2005 Sb., vyhláška č. 72/2005 Sb. ve znění pozdějších předpisů).

V České republice se nachází i mnoho skupin žáků, kteří disponují nedostatečnou znalostí českého jazyka, ale mají české občanství. Kvůli legislativnímu usnadnění jsou tito žáci řazeni právě podle vyhlášky 27/2016 Sb. ve znění pozdějších předpisů mezi žáky z odlišného kulturního prostředí tedy mezi žáky se speciálně vzdělávacími potřebami. Kvůli naplnění jejich vzdělávacích možností musíme nastavit podpůrná opatření, kterým se konkrétně věnuje §16 školského zákona. Příkladem podpůrného opatření je zvýšení počtu hodin českého jazyka (Metodické doporučení pro poskytování služeb školských poradenských zařízení žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (a z odlišného kulturního prostředí), c2022).

Podrobnostem a podmínkám jazykové přípravy se věnuje vyhláška č. 48/2005 Sb. ve znění pozdějších předpisů, která řeší např. poskytování finančních prostředků pro realizaci jazykové přípravy a upravuje její další specifikace. Více informací je uvedeno v §10 a §11 již zmiňované vyhlášky. Pro lepší přehlednost organizace jazykové přípravy MŠMT publikovalo komentáře v podobě metodického materiálu (Ptáčková et al., c2023). Jazyková příprava bude více přiblížena v další kapitole.

Z důvodu válečného konfliktu na Ukrajině způsobeného ozbrojenou silou Ruska vydal Parlament ČR zákonný soubor Ukrajina, jenž obsahuje tři základní části. Předpis nabyl účinnosti dne 21. 3. 2022 a jeho aktuální verze je legitimní do 31. 8. 2024. Účelem zákonného předpisu je popsat kritéria oprávněnosti pobývání na našem území a také jejich práva i povinnosti ve všech sférách. Právní norma se týká jedinců, kterým byla nabídnuta možnost prozatímního útočiště setrvávat na území ČR z důvodu válečného konfliktu nebo osobám, které získali povolení k pobytu na dobu delší než 90 dnů (Ptáčková et al., c2024).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy neustále reaguje na vývoj situace na Ukrajině, a proto dochází k upravování zákona č. 67/2022 Sb. ve znění pozdějších předpisů, o opatřeních v oblasti školství v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaných invazí vojsk Ruské federace (Metodické komentáře k zákonu Lex Ukrajina IV, c2023). Odlišnosti v dokumentu se týkají např. rozšíření prozatímní ochrany

ve sféře školství. Platnost dokumentu je rozšířena do 31.8. 2024. Dalším specifikem je nepovinné konání tzv. zvláštního zápisu, který v předchozím vzdělávacím období musela vykonat každá školní instituce. Aktuálně realizaci zvláštního zápisu určuje ředitel školy. (Metodické komentáře k zákonu Lex Ukrajina IV, c2023).

1.4 Jazyková příprava

Realizace jazykové přípravy je podrobněji popsána již ve zmíněném §20 školského zákona a rozšiřuje ji vyhláška 48/2005 ve znění pozdějších předpisů. Poskytování probíhá zdarma pro všechny žáky, kteří vykonávají na území ČR povinnou školní docházku oproti předchozímu tvrzení, kdy bezplatně byla pouze pro občany pocházející ze zemí Evropské unie (Zachvatošin, c2023).

Způsob konání může být prezenční tedy přítomností žáka ve škole nebo distanční. Na rozhodnutí, kde se bude jazyková příprava konat, se musí shodnout orgány krajského úřadu a zřizovatel. Nejvyšší možný rozsah, na který mají žáci právo, je 200 hodin absolvovaných během deseti měsíců. Minulý školní rok bylo podmínkou pro jazykovou přípravu vykonávat povinnou školní docházku nejvýše 2 roky. Pro rok 2023/24 došlo k změně a bude se týkat žáků, kteří plní povinné vzdělávání nejvýše 1 rok (Metodický materiál MŠMT k poskytování bezplatné jazykové přípravy v předškolním a základním vzdělávání, c2021)

Vytyčení délky jazykové přípravy se většinou provádí pomocí orientačního testu, který zjistí úroveň jazykových schopností a dovedností konkrétního žáka. Jeho provedení se většinou navrhuje vykonat v kmenové škole, která podává další informace o průběhu vzdělávání žáka jeho zákonným zástupcům. Další podmínkou je podání žádosti, která je dostupná na stránkách Národního pedagogického institutu v různých jazycích (Zachvatošin, c2023).

Výsledkem jazykové přípravy by mělo být získání prvního stupně kurikula českého jazyka jako sekundárního jazyka. Po dosažení této jazykové úrovně dojde u žáka k využívání další podpory prostřednictvím samotné školy nebo od školského poradenského zařízení. Během navštěvování této přípravy je důležité, aby kmenová třída zajistila vhodná opatření a žák byl při ostatní výuce plně podporován např. v modifikaci studijního obsahu, používáním vhodných pedagogických prostředků a ve volbě výukových prostředků.

„Žáci, kteří budou absolvovat intenzivní přípravu v pověřené škole, budou uvolňováni z předmětů podle § 48/2005, to znamená bez doporučení ŠPZ“ (Metodický materiál MŠMT k poskytování bezplatné jazykové přípravy v předškolním a základním vzdělávání, c2021, s.6).

2 Inkluze

V následující kapitole se zaměříme na pojem inkluze. Bude zde popsáno inkluzivní vzdělávání se zaměřením na žáky s OMJ. Dále budou zmíněna podpůrná opatření pro tuto skupinu a nejdůležitější faktory ovlivňující jejich edukaci. V poslední kapitole se zaměříme na specifika vzdělávání žáků s OMJ přicházejících z Ukrajiny.

Původ slova inkluze odvozujeme z latinského slova inclusion, které po přeložení vyjadřuje pojem zahrnutí. Tento postoj se projevuje v devadesátých letech 20. století v důsledku celostního přístupu ke vzdělávání (Pivarč, 2020).

Problematika tématu inkluze se zařadila mezi rozporuplnou a diskutabilní oblast ve speciální pedagogice. Různé koncepce jejího pojetí představují pedagogičtí a nepedagogičtí pracovníci, akademici i sociologičtí odborníci. K problematice inkluze se vyjadřují i velmi často příslušníci různých politických stran. Jednota pojetí mezi odborníky nenastává a její nesoulad přetrvává i na světové úrovni (Farrell, Ainscow, 2002).

O specifikaci inkluze se odborníci pokoušeli prostřednictvím různých vládních dokumentů, akademických publikací a textů. Převážně u všech charakteristik tohoto termínu převažuje všeobecnost, a proto vznikají různé nezřetelné výklady a nesoulady mezi odborníky (Hodkinson, 2012).

Podle některých se pojem inkluze začal používat při zveřejnění studie speciální pedagogiky ve Spojených státech amerických, kdy problematiku poprvé představil Theunissen roku 1998. Její koncepce byla pravděpodobně užitá výrazně dříve, a to už v roce 1954 pomocí soudního usnesení v Pensylvánii. Výrazným dokumentem spojeným s touto problematikou se stala Deklarace ze Salamanky vydaná v roce 1994, která nárokovala tvorbu inkluzivních škol (Lechta, 2016).

V současnosti vnímáme inkluzivní postoj jako nejaktuálnější a nejadekvátnější možnost, jak se chovat k jedincům s různým typem postižení a znevýhodnění. Její světový rozměr napomohl k diskusím mezi odborníky různých zemí a podpořil proměny přístupu k lidem s postižením. Její myšlenky se preventivně snaží zabránit vzniku exkluze a nerovného zacházení. Momentální idea inkluze čerpá z dřívějších myšlenek, které se prokázaly v minulosti jako ty nejlepší (Slowík, 2022).

V několika publikacích se setkáme s trojí koncepcí inkluzivního vzdělávání. V prvním bodě se inkluze a integrace považují za téměř identická označení. Druhé pojetí vysvětluje inkluzi jako inovovanou formu integrace a poslední perspektiva představuje inkluzi jako něco nového, co udává právo začlenění všech dětí do škol hlavního vzdělávacího proudu a uznává jejich individuální potřeby (Zilcher, Svoboda, 2019).

Velkým důležitým faktem je, že při inkluzivním vzdělávání se žáci nerozdělují na dvě uskupení, jako tomu bylo dříve, ale jedná se o jednotnou skupinu žáků, kde každý k naplnění svých vzdělávacích cílů potřebuje jiné individuální potřeby (Lechta, 2010). Portál inkluzivní škola zmiňuje, že hlavním úkolem inkluzivní edukace je sjednocení vzdělávacího procesu a zároveň podpora k vytváření hodnot jako je respekt, úcta k diverzitě a kooperace mezi sebou (Teorie inkluzivní výuky, c2021).

2.1 Inkluzivní vzdělávání žáků s OMJ

Inkluzivní postoj je založený na rovnosti náboženského vyznání, dovednostech nebo etnickém původu. *„Různorodost je vnímána jako obohacení a příležitost k rozvíjení respektu k sobě i ostatním, ke schopnosti empatie, tolerance, ohleduplnosti a zodpovědnosti. Takový přístup je přínosem pro všechny děti“* (Linhartová, Loudová Stralczyńska, 2018, s.19).

Povinnost nabízení komplexního a rovnoměrného učebního obsahu se pojí s triádou klíčových zásad inkluzivního vzdělávání, které by všechny vzdělávací instituce měly dodržovat. První princip zmiňuje budování vhodné motivace prostřednictvím adekvátních podnětů a úkolů. Druhá zásada hovoří o respektu heterogenity edukačních potřeb. Třetím důležitým krokem inkluzivních škol je eliminovat možné překážky vznikající při evaluaci a vzdělávání (Teorie inkluzivní výuky, c2021). Pokud vybudujeme adekvátní prostor i podmínky pro žáka s OMJ, napomůže to k jeho plnému rozkvětu. Během tvorby vhodného prostředí budeme muset vynaložit obrovskou snahu a čas (Linhartová, Loudová Stralczyńska, 2018).

Při začleňování nového žáka do kolektivu dodržíme některé zásady a pravidla, které nám pomohou při jeho vzdělávání. Prvním z nich je zvolení konkrétního zaměstnance ze školy, který bude mít na starosti žáka s OMJ. V případě většího počtu těchto žáků může být ve škole zřízená pozice koordinátora. Následně se pokusíme získat co největší množství informací o něm, jeho rodině, kultuře, ale i o jeho jazykových schopnostech a

úrovni předchozí edukace. Předtím než bude dítě začleněno do třídy si společně s ostatními spolužáky popovídáme o jeho situaci a společně si nastavíme další zásady, které mu napomohou při socializaci. Pro lepší odstranění jazykové bariéry vytvoříme např. různé komunikační papírky, návody, cedulky pro jeho snadnější orientaci. Zajištěním přátelské a bezpečné atmosféry napomůžeme dítěti se lépe zařadit mezi ostatní (Bernkopfová et al., 2019).

V rámci inkluzivní výuky žáků s OMJ se nejvíce zaměřujeme na získání jazykových kompetencí pro běžnou komunikaci. Výuku paralelně doplňujeme vizualizací slov vztahujících se ke specifické problematice (Teorie inkluzivní výuky, c2021).

Naší předlohou pro realizaci správné inkluze může být edukace ve skandinávských zemích konkrétně v Dánsku, Finsku a Švédsku. Tyto země uplatňují řadu zásad pro vzdělávání žáků s OMJ a jejich koncept se může stát podnětem pro vylepšení našeho systému. Nyní zmíníme některá společná pravidla, která severské země dodržují. Klíčový princip představuje soulad názorů na inkluzi v oblasti veřejného a politického mínění. Tato jednota napomůže při zavádění nových pravidel v oblasti školství, jejichž neměnnost bude dodržena nezávisle na vládním vedení. Skandinávské země zmiňují i důležitost provázání školské, sociální i ekonomické sféry. Nezapomínají ani na oblast financování, protože všechny tyto země vkládají nemalé finanční prostředky do školství. Opomenout nesmíme ani jazykovou přípravu u žáků s OMJ, na kterou kladou velký důraz (Kartous, 2015).

2.2 Podpůrná opatření pro žáky s OMJ

Podle § 16 Školského zákona řadíme žáky s nedostatečnou znalostí českého jazyka mezi žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. *„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření“* (Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, 2004).

Konkretizaci pěti stupňů podpůrných opatření doplňuje vyhláška 27/2016 Sb. ve znění pozdějších předpisů, o vzdělávání žáků se speciálními potřebami a žáků nadaných. Do podpůrných opatření zahrnujeme poradenství, různé změny v oblastech struktury, obsahu, hodnocení, volbu vhodných forem a metod při vzdělávání, dále využití kompenzačních a

speciálních pomůcek, tvorbu individuálního vzdělávacího plánu i zapojení asistenta pedagoga apod. Realizace podpůrných opatření je zajišťována pro všechny žáky zdarma. Stupně podpory jsou nastaveny dle vzdělávacích, organizačních a ekonomických kritérií. Při poskytování prvního stupně PO není potřeba doporučení ze školského poradenského zařízení a jeho provedení má v kompetenci vzdělávací zařízení. V případě druhého až pátého stupně se neobejdeme bez konkrétního doporučení od školského poradenského zařízení a písemného svolení od zákonného zástupce nebo plnoletého žáka. Podle platné legislativy lze u žáků s OMJ využívat pouze první, druhý a třetí stupeň podpůrných opatření. Na následujících řádcích budou PO více specifikována (Vyhláška č. 27/2016 Sb. ve znění pozdějších předpisů, o vzdělávání žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, 2016).

Do prvního stupně podpůrných opatření řadíme žáky, jejichž komunikační dovednosti v českém jazyce jsou na stupni 3, tedy přibližně dosahují úrovně B1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Žák vykazuje problémy v oblasti akademického jazyka, který potřebuje při výuce specializovaných disciplín. Na základní škole např. uplatňujeme plán pedagogické podpory, pedagogickou intervenci, různé modifikace v oblastech struktury a postupech edukace, vývoj jazykových schopností v rámci tvoření slovníků. Kromě těchto změn klademe velký důraz na mezilidské vztahy, komunikační interakci, socializaci žáka i na kulturní hodnoty a tradice (Metodické doporučení pro poskytování služeb školských poradenských zařízení žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (a z odlišného kulturního prostředí), c2022).

Jestliže žák vykazuje nedostatky v oblasti vyučovacího jazyka, čerpá z podpůrných opatření druhého stupně. Jeho stav komunikace je na úrovni 2 a podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky se přibližuje ke stupni A2. Jeho obtíže mohou být způsobeny rozdílnými společenskými podmínkami a kulturou. Na základní škole tedy aplikujeme vzdělávání českého jazyka jako cizího alespoň třikrát týdně po dobu jedné hodiny, kdy nejvyšší možný počet čerpání je 120 hodin. Dalším opatřením je používání speciálních slovníků, změny v evaluaci, tvorba individuálního vzdělávacího plánu atd. Pokud žák vykazuje mimo jiné i obtíže ve vzdělávání, lze uplatnit jednu vyučovací hodinu speciálně pedagogické péče (Metodické doporučení pro poskytování služeb školských poradenských zařízení žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (a z odlišného kulturního prostředí), c2022).

Ve třetím stupni se komunikační dovednosti nachází na stupni 1 až 0, přičemž podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky jsou na úrovni A0/A1. Žákovy obtíže přetrvávají v takové míře, že silně ovlivňují edukaci žáka. Při jeho vzdělávání se snažíme zabránit překážkám ve vyučování a usnadnit jeho socializaci. Důraz klademe na jeho individuální potřeby a zvyšujeme počty hodin češtiny jako sekundárního jazyka, kdy při výuce na základní škole lze u žáka využít maximálně 200 hodin. Kromě již zmíněných opatření můžeme navýšit speciálně pedagogickou péči o jednu hodinu navíc než v druhém stupni PO. Při dalším postižení lze ve třídě zajistit asistenta pedagoga či další pedagogické pracovníky. Všichni budou zaměstnáni na poloviční úvazek. V případě druhého a třetího stupně může dojít ke změnám u přijímacích zkoušek. Modifikace se týká např. prodloužení doby během testování a dostupnosti slovníků (Metodické doporučení pro poskytování služeb školských poradenských zařízení žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (a z odlišného kulturního prostředí), c2022).

2.3 Činitelé ovlivňující vzdělávání žáků s OMJ

Zapojování žáka mezi ostatní přináší nové podmínky a požadavky, které jsou důležité pro jeho následnou socializaci. Jeho začlenění do kolektivu významně formuje jeho komunikaci. Celý průběh determinuje mnoho činitelů různou intenzitou (Linhartová, Loudová Stralczyňská, 2018). Velkým faktorem dle Titěrové je absence jazykových schopností, které sehrávají klíčovou úlohu (Titěrová, c2011). Mezi další determinanty patří věk, rodina, školní atmosféra i charakter učitele (Linhartová, Loudová Stralczyňská, 2018). Následně budou některá z nich podrobněji popsána.

Jedním ze zásadních vlivů pro začleňování dítěte je jeho věk. V případech, kdy dítě nedisponuje žádnou znalostí vyučovaného jazyka, se lépe přizpůsobuje v nižším dětském věku. Příznivý dopad na další vzdělávání má jazykový základ, a to i v podobě docházky do přípravné třídy nebo mateřské školy. Podstatnou roli hraje i družina, kde se prohlubují mezilidské vztahy a schopnosti komunikace. Větší obtíže najdeme u starších žáků vstupujících do nové země, hlavně z důvodu rozsáhlejšího objemu učiva a rozdílnosti studijních podmínek. Nejsložitější situace je obvykle u žáků druhého stupně základní školy, kde často nalezneme nedostatek motivace. Někteří v tomto období pocítují silné emocionální stavy (Kostecká, 2013).

Další důležitou roli v procesu začlenění představuje rodinné zázemí. Rodičovské postoje ke vzdělávání mohou formovat studijní výsledky dětí. Rozdílnost se objevuje v podpoře,

kdy některé rodiny podněcují u svých dětí vzdělávání v oblasti českého jazyka a sami se v něm edukují. Obtíže mohou vznikat u dětí, jejichž rodiče si nechtějí rozšiřovat jazykové kompetence v novém jazyce, ať už z důvodu nezájmu nebo jejich příliš velké pracovní zaneprázdněnosti. Výrazným prvkem ovlivňujícím inkluzi se stává i jejich finanční situace. Obtíže se objevují u rodin s vysokým i nízkým ekonomickým statutem. Při procesu je důležitý vliv komunikace nastavený mezi rodiči a pedagogickými pracovníky. Pro optimalizaci komunikačního procesu někteří využívají pomoc tlumočnicka (Kostecká, 2013).

Školní prostředí je dalším faktorem působícím na vzdělávání žáků s OMJ. Většinou u mladších ročníků nezaznamenáváme potíže v oblasti akceptace jazykové odlišnosti a jejich příchod způsobí významné obohacení ostatních. Tedy „*české děti se učí toleranci k různosti a životu v multikulturní společnosti*“ (Kostecká, 2013, s. 73). V jiných názorech se setkáme s tvrzením, že jsou novým povzbuzením pro zlepšení výsledků ostatních ve třídě. Na druhou stranu narážíme u určitých skupin na negativní stanoviska ohledně cizinců (Kostecká, 2013).

2.4 Specifika žáků s OMJ z Ukrajiny

Z důvodu zaměření této práce na žáky s ukrajinskou národností budou nastíněny základní informace o tomto národu. Ukrajina je poloprezidentská republika s hlavním městem Kyjev. Mezi obyvateli nacházíme národnost ukrajinskou, ruskou, rumunskou, běloruskou atd. Na většině území dominuje křesťanství konkrétněji pravoslavné, řeckokatolické a římskokatolické. Na území se objevují i vyznavači islámu a judaismu. Ukrajinský národ klade velký důraz na dodržování tradiční kultury a konkrétních hodnot, které k tomuto národu neodmyslitelně patří (Čech et al., [2018]).

Stát ustanovil ukrajinštinu jako hlavní úřední jazyk. Společně s českým jazykem a dalšími ji řadíme do indoevropské jazykové rodiny. Kromě toho spadá společně s češtinou i do skupiny slovanských jazyků (Bouckaert et al., c2012). Kvůli stejnému zařazení nenacházíme mnoho problémů při učení češtiny jako nového jazyka (Metodické doporučení pro poskytování služeb školských poradenských zařízení žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (a z odlišného kulturního prostředí), c2022). I přesto existuje mnoho rozdílností, které budou následně představeny.

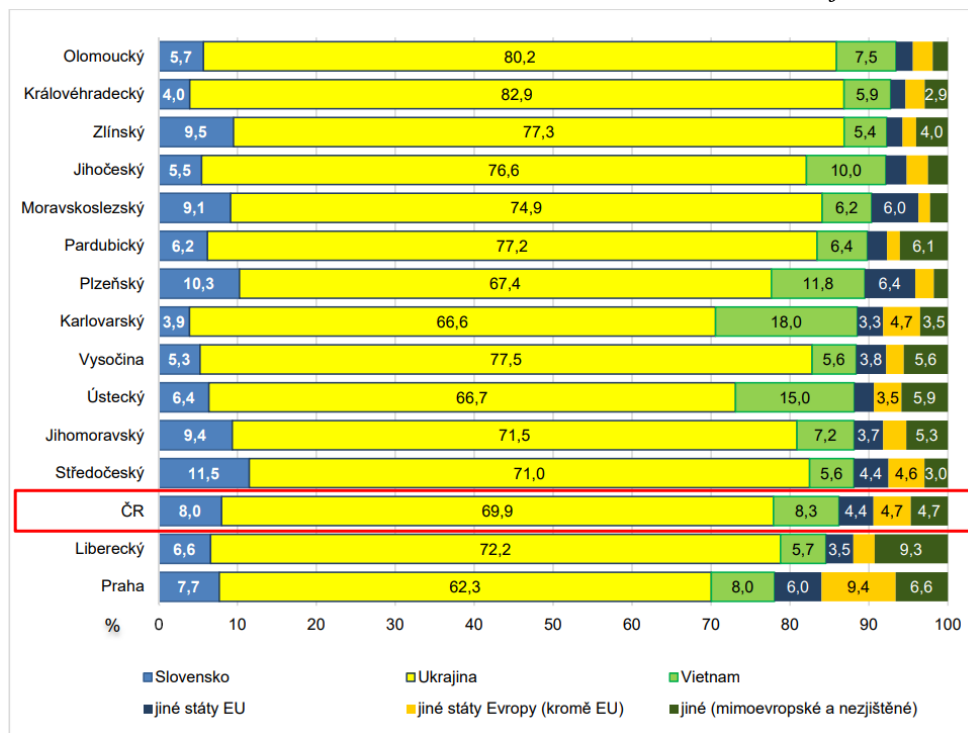
Základním rozlišovacím prvkem je nepoužívání délky ve vlastních slovech, kdy oproti češtině délka představuje určující faktor pro význam slov. Tuto odlišnost nalezneme i u ruštiny a běloruštiny. Z důvodu podobnosti určitých písmenek je ukrajínští žáci nahrazují jinými. Používání cyrilice místo latinky patří mezi další důležité specifikum, na které musíme myslet po příchodu dítěte do české školní instituce. Dávat pozor musíme i na správnou výslovnost jejich jména (Ptáčková et al., c2022).

V ukrajinském jazyce nalézáme další rozličné prvky jako je např. palatalizace a elize hlásek, dále zaměňování prvního pádu za pátý či nesprávné používání předložek atd. (Metodické doporučení pro poskytování služeb školských poradenských zařízení žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (a z odlišného kulturního prostředí), c2022). V závislosti na prostředí, kde vyrůstají, mohou někteří disponovat znalostí ruského jazyka. Jejich získané dovednosti v ruštině nesmíme zaměňovat s jejich politickým stanoviskem (Ptáčková et al., c2022).

Na Ukrajině se setkáváme s dvanáctiletou povinnou školní docházkou, která v roce 2018 nahradila jedenáctiletou. Tato změna je obsažena v reformním dokumentu s názvem Nová ukrajinská škola. Po jejím splnění získávají žáci středoškolské vzdělání. Další změnou ukrajinského školského systému je nařízení, které se týká vyučování pouze v ukrajinštině na půdě státních institucí. Toto opatření se netýká soukromých škol, které mohou vzdělávat i v jiném jazyce, ale ukrajinština musí být vždy zařazena mezi hlavní vyučovací předměty (Gončarenko, c2023).

Pro přiblížení situace přikládáme graf (viz graf 1), který mapuje rozmístění žáků-cizinců plnících povinnou školní docházkou v roce 2022/2023 s konkretizací na kraje a jejich národnost. Z grafu vyplývá, že ve všech krajích najdeme nejvyšší podíl žáků ukrajinské národnosti. Další procento tvoří hlavně děti pocházející ze Slovenska a Vietnamu. Z grafu také vychází procentuální zastoupení žáků v Jihočeském kraji, kdy ukrajínští žáci tvoří 76,6 %, žáci ze Slovenska 5,5 %, děti vietnamské národnosti 10,00 %. Zbytek tvoří jiné státy (Český statistický úřad, c2023).

Graf č. 1: Rozložení žáků-cizinců na ZŠ dle země v dělení na kraje

Zdroj: Český statistický úřad, 2023

3 Asistent pedagoga

V následující kapitole bude přiblížena pozice asistenta pedagoga. Nejprve si představíme jeho základní charakteristiku zahrnující i legislativní vymezení. Dále se zaměříme na jeho kvalifikační připravenost a specifikujeme činnosti asistenta pedagoga při práci se žákem s OMJ. V posledních podkapitole přiblížíme oblast spolupráce mezi ním a učitelem.

Pozice asistenta pedagoga u nás figuruje již více než dvacet let. Jeho náplň práce se však v průběhu let proměňovala a docházelo k vytváření různých označení pro toto konkrétní povolání. (Němec et al., 2014).

Asistenta pedagoga řadíme mezi pedagogické pracovníky a jeho kompetence specifikují platné právní předpisy. Působnost asistenta se objevuje na mateřské, základní i střední škole (Asistent pedagoga, c2024). Jeho pozice funguje jako podpora pro pedagogy při vzdělávacím procesu (Prokopová et al., 2023). Pomáhá žákovi se zdokonalovat v činnostech, mezi které patří nezávislé učení a zvyšování interakce během výuky. Současně s tím také spolupracuje se samotným pedagogem a přispívá k realizaci poradenských služeb (Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, 2016).

Musíme také vymezit rozdíl mezi asistentem pedagoga a školním asistentem. Jedná se o odlišné profese. Školního asistenta neřadíme mezi pedagogické pracovníky. Tuto pozici mohou zřizovat školy a neziskové organizace. Školní asistent má pomoci hlavně žákům, u kterých se objevuje předpoklad neúspěchu ve škole. Kromě toho školní asistent pomáhá u žáka budovat motivaci, která vede ke zlepšení jeho studijních výsledků (Kendíková, 2020).

V praxi se setkáváme i se zaměňováním profese asistenta pedagoga s osobním asistentem. Rozdílnost se nachází v resortech, protože služby osobního asistenta spadají pod Ministerstvo práce a sociálních věcí, ale činnosti asistenta pedagoga má na starost Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Jejich odlišnost spočívá i v zaměstnavateli, kdy osobní asistent nepatří mezi zaměstnance školy a jeho služby jsou poskytovány nestátními neziskovými organizacemi či s pomocí různých finančních prostředků dalších institucí. Ve většině případů se musí rodina podílet na platbě osobního asistenta (Morávková Vejrochová, 2015).

Osobní asistent se většinou soustředí na určitého žáka, zatímco činnost asistenta pedagoga by měla směřovat ke všem žákům (Němec et al., 2014).

Z důvodu zaměření celé práce zmiňujeme pozici dvojjazyčného asistenta. U něho jako hlavní výhodu vidíme schopnost využívání dalšího jazyka, kdy v optimální situaci žák s OMJ disponuje stejným jazykem jako asistent (Dvojjazyčný asistent, c2022). Jeho pozice poskytuje žákovi určitou míru jistoty, bezpečí a zároveň přispívá ke zvládnutí jazykové bariéry (Prokopová et al., 2023).

3.1 Legislativní vymezení asistenta pedagoga

Jeden z nejdůležitějších právních předpisů zmiňující pozici asistenta pedagoga je školský zákon č. 561/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů, který zmiňuje využití asistenta jako součást podpůrného opatření. Jeho specifikace se potom nachází konkrétně v § 16, který se týká žáků se speciálně vzdělávacími potřebami (Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, 2004).

Dalším výrazným nařízením je vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Ve vyhlášce se zmiňuje, že „*asistent pedagoga pracuje podle potřeby s žáky třídy, oddělení nebo studijní skupiny podle pokynů jiného pedagogického pracovníka a ve spolupráci s ním*“ (Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, 2016).

Nesmíme opomenout ani zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících, v platném znění, který specifikuje klíčové požadavky pro plnění pracovních činností asistenta pedagoga. Mezi tyto podmínky řadíme jazykové schopnosti v českém jazyce, právní kompetence, fyzickou způsobilost a bezúhonnost. Stejný právní předpis konkretizuje i profesní požadavky na výkon tohoto povolání (Němec, 2014).

Aktuálně existují dvě základní možnosti, jak zaměstnávat asistenta pedagoga, které nejčastěji školská zařízení užívají. Jedna z verzí se týká vytváření pozic pro asistenty pedagoga v rámci podpůrných opatření, které jsou poskytovány žákům se speciálně vzdělávacími potřebami. Součástí tohoto postupu musí být dostupné doporučení ze školského poradenského zařízení a podepsaný souhlas od zákonného zástupce nebo zletilého žáka. Žák může využívat službu jednoho asistenta pedagoga (Staněk et al., 2022). Škola tedy poté čerpá finanční podporu na jeho mzdu v rámci podpůrných opatření (Asistent pedagoga, c2024).

Druhý postup zmiňuje přímé zaměstnávání asistentů jako běžných pracovníků, kteří jsou placeni ze státního rozpočtu jako pedagogičtí pracovníci. Tuto variantu aplikují školy, které se řídí podle § 16 odst. 9 Školského zákona 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Tento postup vyšel v platnost od 1.1.2020 (Staněk et al., 2022). Zde není podmínkou doporučení ze školského poradenského zařízení ani písemné schválení od rodičů žáka.

Finanční obnos, který školy současně čerpají, je podmíněn počtem žáků, druhem školy a rozsahem učiva (Asistent pedagoga, c2024). Aktuálně MŠMT vytváří jinou strukturu pro financování asistentů pedagoga, kteří jsou zaměstnáváni formou podpůrných opatření na školách hlavního vzdělávacího proudu. Nový návrh počítá s variantou zřízení asistenta pedagoga podle množství tříd a jejich obsazenosti. „*Dále bude zohledňovat počet tříd 1. – 3. ročníků, podíl žáků se třetím stupněm podpůrných opatření a počet tříd, v nichž se vzdělávají žáci se čtvrtým či pátým stupněm podpůrných opatření*“ (Změna financování asistentů pedagoga, c2013-2014).

3.2 Kvalifikační připravenost asistenta pedagoga

Již zmíněný zákon o pedagogických pracovnících uvádí základní kvalifikační požadavky pro vykonávání tohoto zaměstnání (Němec, 2014).

Aktuálně rozlišujeme dvě úrovně specializace asistentů pedagoga. První varianta zahrnuje nižší stupeň aktivit, kdy v tomto případě asistent pedagoga vykonává podpůrné činnosti ve školních institucích. Zde postačuje pro výkon profese odborné střední vzdělání s výučním listem nebo pouze základní vzdělání. V obou případech musí zaměstnanec splnit kvalifikační kurz, který schvaluje MŠMT (Asistent pedagoga, c2024).

Ve druhém případě asistent pedagoga vykonává přímou pedagogickou aktivitu tedy pracuje se žáky se speciálně vzdělávacími potřebami. Jedná se tedy o vyšší stupeň činností, v této souvislosti asistent pedagoga musí disponovat středním vzděláním s ukončenou maturitní zkouškou. Zároveň také musí dodržet podmínku pedagogického vzdělání. Kritériem splnění druhého požadavku může být absolvování střední školy, vyšší odborné školy či vysoké školy se zaměřením na pedagogiku. Jinou možností je dokončení kvalifikačního kurzu od MŠMT (Asistent pedagoga, c2024).

Kromě profesních předpokladů jsou důležité i osobnostní stránky jedince vykonávající toto zaměstnání. Vnitřní části osobnosti jsou spjaté hlavně s jejich motivací a zaujetím o

tuto profesi, zatímco vnější charakteristika se projeví v oblastech chování, dorozumívacích schopnostech a kooperaci mezi všemi účastníky, kteří se podílejí na rozvoji žáka. Zaměřujeme se tedy na jeho přirozený projev ve společnosti, nadšení pro výkon této profese, kompetence pro kooperaci v multidisciplinárním týmu, dovednost autonomie, profesionalitu i zdatnost v oblasti plánování (Morávková Vejrochová, 2015).

Podle Uzlové (2010) musí asistent pedagoga vykazovat vlastnosti jako jsou adaptibilita, vytrvalost, schopnost porozumění, komunikativnost, zodpovědnost, tvořivost, citlivost i vyrovnanost. Asistenti pedagoga při výkonu svého povolání zažívají obtížné situace, a proto jako u ostatních pomáhajících profesí klademe velký důraz na psychickou rovnováhu jedince (Růžička, 2019).

Mezi činitele určující plat asistentů pedagoga patří kvalifikační stupeň a doba odborné zkušenosti. Mzda se většinou pohybuje od čtvrtého až do osmého / devátého platového stupně (Asistent pedagoga, c2024).

3.3 Náplň činností asistenta pedagoga při práci se žákem s OMJ

Pro charakter práce asistenta pedagoga jsou určující specifické potřeby konkrétního žáka. Jeho stanovení má na starosti ředitel školy, který definuje obsah jeho práce podle doporučení od školského poradenského zařízení a po domluvě s třídním učitelem (Uzlová, 2010). Od prvotního okamžiku by mělo docházet k akceptaci asistenta pedagoga jako plnohodnotného člena, který se stal součástí pedagogického týmu (Němec et al., 2014).

Práce asistenta pedagoga se skládá z přímé a nepřímé pedagogické činnosti. Do přímé aktivity zařazujeme přímou účast na výuce, při níž konkrétně pracuje s žáky. Specifikace nepřímé činnosti spočívá např. ve vytváření různých materiálů a pomůcek, dohledu na školních chodbách či v dorozumívání se s rodinou dítěte atd. (Prokopová et al., 2023).

Množství hodin přímé a nepřímé pedagogické činnosti stanovuje nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů. Ředitel školy následně zodpovídá za určení počtu hodin přímé a nepřímé činnosti, kdy v případě plného pracovního poměru, musí být splněno maximálně 40 hodin týdně (Němec, 2014).

Jedna z nejdůležitějších činností asistenta pedagoga je přímá účast na hodině, při které žákům s OMJ poskytuje pomoc během výuky (Horáčková et al., c2019). Dále se podílí na školních přípravách ve spolupráci s učitelem a dalšími pedagogickými pracovníky. Jeho pomoc spočívá ve vytváření různých specifických materiálů a pomůcek. S tím se pojí i spoluúčast na tvorbě plánu pedagogické podpory nebo individuálně vzdělávacího plánu. Další výhodou je využití asistenta pro práci s menší skupinou či individuálně s konkrétním žákem (Benda, 2016).

Asistent pedagoga se účastní i domácí přípravy žáka např. formou doučování. Jeho pozice je důležitá i při komunikaci s členy rodiny žáka. Mezi jeho pracovní náplň řadíme i spoluúčast na průběžném či konečném hodnocení dětí (Horáčková et al., c2019).

3.4 Spolupráce mezi asistentem pedagoga a učitelem

Pro úspěšné vzdělávání žáků s OMJ je důležitá spolupráce mezi všemi, kteří se účastní jejich vzdělávacího procesu. Do kolektivu, který se podílí na jeho edukaci, zařazujeme učitele, pracovníky ze školního poradenského pracoviště a ze školského poradenského zařízení, vedení školy, asistenta pedagoga a rodiče. Jejich vzájemná kontinuita napomůže při organizaci nástupu žáka do školy a jeho následné podpoře při výuce (Uzlová, 2010).

Určujícím znakem pro podporu žáků s OMJ ve výuce je vztah mezi učitelem a asistentem pedagoga. Jejich vzájemné partnerství by mělo probíhat na principech rovnosti a dobrovolnosti s cílem dosáhnoutí vzájemné harmonie (Prokopová et al., 2023). „*Asistent pedagoga je spolupracovníkem učitele, proto by měl být připraven akceptovat jeho názory a rozhodnutí*“ (Morávková Vejrochová, 2015, s. 56). Zároveň nesmí docházet ke znevažování pozice asistenta, protože jeho role je zásadní při vzdělávání žáků se SVP (Morávková Vejrochová, 2015).

Varianty využití asistenta mohou probíhat ve dvou liniích. V prvním případě oba působí ve třídě najednou, kdy učitel vede celou hodinu a asistenta koriguje v jeho činnostech. Při druhém způsobu se třída rozčlení na skupiny, kdy vyučující i asistent pedagoga budou pracovat s menším počtem dětí. Optimální volbou je kombinace všech zmíněných variant (Benda, 2016).

Pro správně fungující vztah učitele a asistenta pedagoga je potřeba dodržovat některá základní pravidla. Klíčovým prvkem je samotná volba asistenta. Pokud okolnosti dovolí, měl by se učitel tohoto procesu zúčastnit. Poté se doporučuje nastavení vzájemných

pokynů, na kterých se společně s vyučujícím domluví. Prvotně je důležité představení asistenta ve třídě, ve které bude působit. V tomto případě žáky obeznámíme s jeho pozicí. Dále by mělo dojít k domluvě ohledně společného systematického setkávání mezi pedagogem a jeho asistentem (Hrušková, c2021).

Asistent pedagoga má možnost i konzultace se zástupci školního poradenského pracoviště. Při jeho zavádění do třídy se zaměřujeme na správné nastavení komunikace mezi ním a pedagogem. Dále pokračujeme s výběrem vhodného místa. Následuje i setkání s rodiči žáka. V posledním bodě se specifikuje jeho náplň přímé a nepřímé činnosti v konkrétní třídě tedy např. výroba pomůcek, materiálů, doučování či účast na hodnocení atd. (Hrušková, c2021).

II. Praktická část

Praktická část bakalářské práce se zaměřuje na naplnění výzkumného cíle. První úsek se věnuje představení výzkumného cíle, výzkumných otázek, hypotézám a operacionalizaci pojmů. Další kapitoly se zabývají metodologií výzkumu, popisem a výběrem výzkumného souboru, technikám sběru dat a etice výzkumu. V posledních kapitolách jsou uvedeny a analyzovány výsledky výzkumného šetření.

4 Cíl výzkumu, výzkumné otázky, hypotézy a operacionalizace pojmů

V této kapitole je představen cíl výzkumu, výzkumné otázky a zvolené hypotézy. Dále je pozornost věnována operacionalizaci pojmů pro vyloučení víceznačného chápání pojmů uvedených v cíli, otázkách a hypotézách výzkumu.

Hlavním výzkumným cílem této bakalářské práce je analyzovat roli a význam asistenta pedagoga při vzdělávání ukrajinských žáků.

Na základě uvedeného výzkumného cíle byly stanoveny následující výzkumné otázky:

V.O.1: Jaké jsou pracovní aktivity asistenta pedagoga při vzdělávání žáka s OMJ?

V.O.2: Jaké didaktické pomůcky využívá asistent pedagoga při vzdělávání žáků z Ukrajiny?

V.O.3: Jakým způsobem hodnotí asistenti pedagoga spolupráci s učitelem?

Pro doplnění jsou formulovány následující hypotézy:

H1: Více než polovina asistentů pedagoga využívají IT technologie při výuce žáků z Ukrajiny.

H2: Více než polovina učitelů hodnotí spolupráci s asistentem pedagoga při výuce žáků z Ukrajiny výborně.

Operacionalizace pojmů

V kontextu této bakalářské práce jsou pojmy v cíli, otázkách a hypotézách chápány tímto způsobem:

Asistent pedagoga = pedagogický pracovník poskytující podporu jinému pedagogickému pracovníkovi (viz kapitola „Asistent pedagoga“).

Žák s OMJ = žák disponující jiným mateřským jazykem, než je český jazyk (viz první kapitola „Žák s odlišným mateřským jazykem“).

Pracovní aktivity = náplň práce asistenta pedagoga, přímá i nepřímá pedagogická činnost (viz kapitola „Asistent pedagoga“).

Didaktické pomůcky = předměty pomáhající pro dosažení vzdělávacího cíle.

IT technologie = informační technologie napomáhající ke zpracování dat, informací a poznatků.

5 Popis výzkumného šetření

Následující kapitola se věnuje metodologii výzkumu, popisu výzkumného souboru, technikám sběru dat a etice.

5.1 Metodologie výzkumného šetření a výzkumný soubor

Pro zpracování praktické části bakalářské práce byl zvolen smíšený typ výzkumu. V případě kvantitativního výzkumu bylo zvoleno dotazníkové šetření, které řadíme mezi nejčastěji využívané techniky v pedagogických výzkumech (Chráška, 2016). Pro doplnění byl celý výzkum rozšířen kvalitativním výzkumem v podobě rozhovorů s vybranými pedagogickými pracovníky (Chráška, 2016).

Hlavní výzkumný soubor pro dotazníkové šetření tvořili asistenti pedagoga a učitelé se zkušeností vzdělávání žáků z Ukrajiny plnící povinnou školní docházku s konkretizací na Jihočeský kraj. Na základě výzkumného souboru byly vytvořeny dva dotazníky, jeden sloužil pro učitele a druhý pro asistenty pedagoga. Celkem se šetření zúčastnilo 116 učitelů a 110 asistentů pedagoga.

Účastníkem prvního rozhovoru byla paní učitelka působící na 2. stupni základní školy se zkušeností vzdělávání ukrajinských žáků. Druhý rozhovor byl veden s dvojjazyčnou asistentkou pedagoga, která působí na 1. stupni základní školy.

5.2 Techniky sběru dat

Při získávání kvantitativních dat byly využity dotazníky z vlastní tvorby. Chrátka (2016) charakterizuje dotazník jako „*soustavu předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně*“ (Chrátka, 2016, s. 158). Dotazník pro učitele se skládal ze čtrnácti uzavřených otázek, přičemž na začátku se nacházely čtyři identifikační položky. Položky týkající se výzkumu zahrnovaly možnost výběru z více variant. Dotazník určený pro asistenty pedagoga obsahoval 15 uzavřených otázek a jednu otevřenou. V případě uzavřených otázek byla opět možnost volit více možností (Chráška, 2016).

Pro zvýšení výpovědní hodnoty byly vedeny polostrukturované rozhovory s asistentkou pedagoga a učitelem působícím na základní škole v Jihočeském kraji. Polostrukturované rozhovory mají základ v již předem vytvořených otázkách. Nejčastější využití tohoto typu rozhovoru je u případových studií a zakotvených teorií (Švaříček, Šedřová, 2007).

„Celý proces získávání dat prostřednictvím této metody sestává u výběru metody, přípravy rozhovoru, průběhu vlastního dotazování, přepisu rozhovoru, reflexe rozhovoru, analýzy dat a z psaní a prezentace výzkumné zprávy“ (Švaříček, Šedřová, 2007).

5.3 Průběh výzkumu

Nejprve došlo k vytvoření vlastních dotazníků v programu Microsoft Word a poté následovalo jejich převedení do elektronické podoby pomocí platformy Google Forms. Následně se uskutečnilo rozesílání obou dotazníků prostřednictvím e-mailových adres na základní školy v Jihočeském kraji. Pro výběr základních škol Jihočeského kraje mi posloužila webová stránka Základní školy v Jihočeském kraji (atlasskolstvi.cz). Pro odstranění nedostatků u dotazníků se uskutečnil nejprve předvýzkum (pilotáž), jenž se konal společně s rozesláním dotazníků, které započalo v lednu roku 2024 a skončilo na konci února téhož roku. Prvních deset respondentů posloužilo pro předvýzkum a podle nich došlo k úpravám výsledných položek v dotaznících (viz přílohy č. 1, 2). Tito respondenti nebyli započítáni do celkové počtu.

Při rozhovorech byly nejprve obě účastnice informovány s účastí na výzkumu prostřednictvím e-mailových adres a po souhlasu s konáním rozhovorů došlo k osobnímu setkání ve školách, na kterých momentálně působí. Rozhovory byly vedeny na začátku března roku 2024 po podepsání informovaných souhlasů (viz příloha č. 5). Následně proběhly rozhovory dle předem připravených otázek (viz přílohy č. 6, 7), které byly v průběhu doplňovány dalšími otázkami vztahujícími se k danému tématu. Při průběhu rozhovorů došlo k pořizování audiozáznamů.

5.4 Etika výzkumu

Celý výzkum je zcela anonymní, dobrovolný a nedochází zde k šíření žádných důvěrných dat včetně jmen účastníků zapojených do výzkumu. Při realizaci kvalitativního výzkumu byli všichni účastníci seznámeni s cíli výzkumného šetření a následně podepsali informovaný souhlas. Jeho předloha je součástí příloh. Podepsané originály jsou uloženy v archivaci studentky.

5.5 Zpracování dat

Získaná data z dotazníkového šetření byla zpracována pomocí programu Microsoft Excel. Zjištěné údaje byly analyzovány základními statistickými postupy třídění první úrovně.

V případě otevřené otázky došlo k dodatečnému kódování. Na konci byla zjištěná data převedena do přehledných tabulek a grafů.

6 Analýza výsledků

V této kapitole jsou představeny výsledky dotazníkového šetření s podrobným komentářem.

6.1 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazník pro učitele

Položka č. 1: Pohlaví

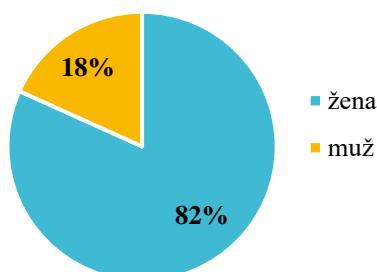
První položka dotazníku pro učitele zjišťovala pohlaví respondentů. Z uvedeného grafu vyplývá, že dotazníkového šetření se zúčastnily především ženy, a to v poměru ženy 82 % a muži 18 %.

Tabulka č. 1: Pohlaví učitele

Variety odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
žena	95	82 %
muž	21	18 %
Celkem	116	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 2: Pohlaví učitele

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 2: Věk

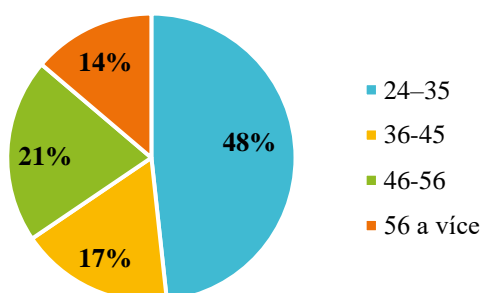
Druhá položka se zaměřovala na věkové rozpětí respondentů. Pro tyto účely byly v dotazníku vymezeny čtyři možnosti. Kategorie byly následující: 24–35, 36–45, 46–56 a 56 a více. Z uvedené tabulky a grafu vyplývá, že výzkumu se účastnilo nejvíce respondentů z věkové kategorie 24–35, kterých bylo celkem 48 %. Druhou nepočetnější skupinu tvořili respondenti ve věku 46–56, kterých bylo celkově 21 %. Dále následovala věková kategorie 36–45 a to v zastoupení 17 %. Nejméně zvolená možnost byla 56 a více, která představovala 14 % z celkového počtu.

Tabulka č. 2: Věk učitele

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
24–35	56	48 %
36-45	20	17 %
46-56	24	21 %
56 a více	16	14 %
Celkem	116	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 3: Věk učitele

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 3: Aktuální pracovní pozice

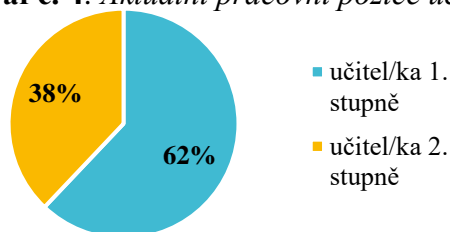
Třetí položka zjišťovala aktuální pozici respondentů ve škole. Možnost výběru byla ze dvou variant, jimiž jsou učitel/ka 1. stupně a učitel/ka 2. stupně. Z tabulky a grafu se dozvídáme, že u respondentů převažuje pozice učitel/ka 1. stupně, a to v zastoupení 62 %. Zbylých 38 % tvořila v dotazníku varianta učitel/ka 2. stupně.

Tabulka č. 3: Aktuální pracovní pozice učitele

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
učitel/ka 1. stupně	72	62 %
učitel/ka 2. stupně	44	38 %
Celkem	116	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 4: Aktuální pracovní pozice učitele

Zdroj: vlastní zpracování

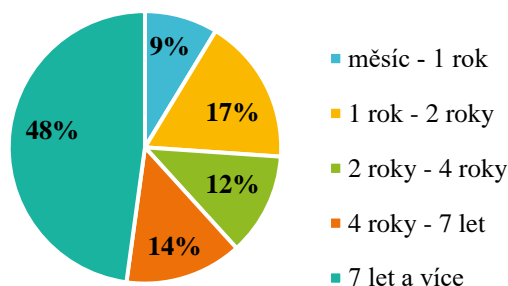
Položka č. 4: Délka pedagogické praxe

Ze čtvrté otázky se dozvídáme délku pedagogické praxe respondentů. Volit mohli z variant: měsíc - 1 rok, 1 rok - 2 roky, 2 roky - 4 roky, 4 roky - 7 let a 7 let a více. Největší skupinu participující na výzkumu tvořili učitelé s praxí 7 let a více a to ve 48 %, což je pro práci velmi pozitivní z důvodu dlouhodobých pracovních zkušeností. Další skupinu tvořili respondenti, jejichž pedagogická praxe je roční až dvouroční, a to v zastoupení 17 %. 4 roky - 7 let se ve školství pohybuje 14 % dotazovaných. Dvouroční až čtyřroční praxi má 12 % dotazovaných. Nejmenší počet respondentů byl u učitelů s měsíční až roční pedagogickou praxí, a to jen 9 %.

Tabulka 4: *Délka pedagogické praxe učitele*

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
měsíc - 1 rok	10	9 %
1 rok - 2 roky	20	17 %
2 roky - 4 roky	14	12 %
4 roky - 7 let	16	14 %
7 let a více	56	48 %
Celkem	116	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 5: Jak často vyučujete žáka z Ukrajiny během svých hodin?

Cílem této položky bylo zjistit, jak často učitelé vzdělávají ukrajinské žáky během svých hodin. Pro respondenty byly vytvořeny tyto varianty: každý den, čtyřikrát týdně, třikrát týdně, dvakrát týdně a jednou týdně. Nejpočetnější byla varianta s odpovědí každý den, kterou zvolilo 63 % odpovídajících. Pro výzkum je to velmi příznivé hledisko z důvodu jejich zkušeností. Možnost čtyřikrát týdně vybralo 12 % respondentů.

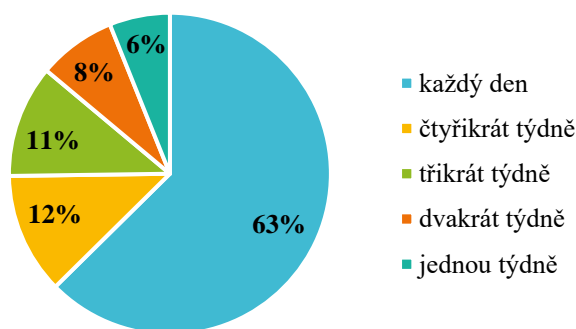
Dále následovala varianta třikrát týdně (11 %), za ní následovala volba dvakrát týdně (8 %) a nejméně byla zvolena položka jednou týdně, která se objevila u 6 % respondentů.

Tabulka č. 5: *Frekvence vyučování žáka z Ukrajiny během hodin učitele*

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
každý den	73	63 %
čtyřikrát týdně	14	12 %
třikrát týdně	13	11 %
dvakrát týdně	9	8 %
jednou týdně	7	6 %
Celkem	116	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 6: *Frekvence vyučování žáka z Ukrajiny během hodin učitele*

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 6: Podílíte se na výuce žáků i z jiných národnostních skupin? Volit můžete více možností.

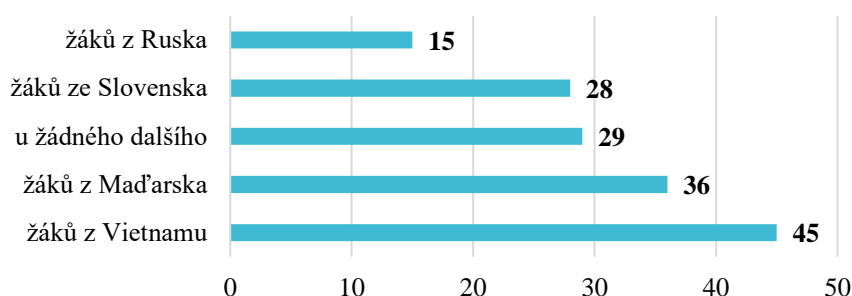
Tato otázka směřovala k zjištění, zda se učitelé podílejí i na vzdělávání žáků z jiných národnostních skupin kromě žáků z Ukrajiny. Položka nabízela možnost zvolit více variant odpovědí, jimiž byly: žáci ze Slovenska, žáci z Vietnamu, žáci z Ruska, žáci z Maďarska a u žádného dalšího. Výsledky ukazují, že se učitelé nejvíce podílejí na vzdělávání žáků z Vietnamu (39 %) a žáků z Maďarska (31 %). Třetí nejčastější volbou byla i u žádného dalšího, která se objevovala u 25 % respondentů. Poté následovala varianta u žáků ze Slovenska (24 %) a nejméně byla zvolena možnost u žáků z Ruska, a to v zastoupení 13 %.

Tabulka 6: Podílení se učitele na výuce žáků z jiných národnostních skupin

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
žáků z Vietnamu	45	39 %
žáků z Maďarska	36	31 %
u žádného dalšího	29	25 %
žáků ze Slovenska	28	24 %
žáků z Ruska	15	13 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 7: Podílení se učitele na výuce žáků z jiných národnostních skupin

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 7: Prosím zhodnoťte Vaše pracovní kompetence (dovednosti pro výuku žáků z Ukrajiny), tak jako byste se známkovali ve škole.

U této otázky měli respondenti zhodnotit své pracovní kompetence podle stupnice, která se využívá při známkování ve školách. Možnosti tedy byly následující: 1- výborně, 2 - velmi dobře, 3 – dobře, 4 – dostatečně, 5 – nedostatečně. Nejvíce své dovednosti hodnotili známkou 2 - velmi dobře, a to v zastoupení 41 %. Druhou nejčastější odpovědí bylo 3 – dobře, kterou volilo 38 % odpovídajících. Následovaly odpovědi 4 – dostatečně (11 %) a 1 – výborně (10 %). Možnost 5 – nedostatečně ne zvolil žádný respondent.

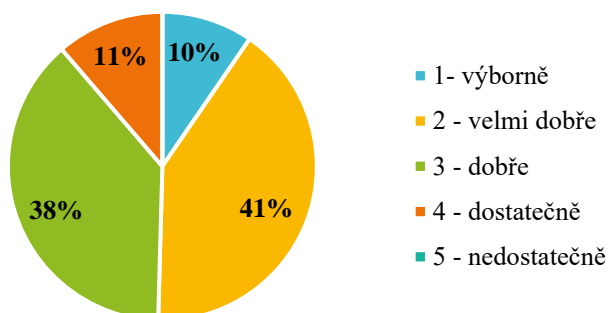
Tabulka 7: Pracovní kompetence (dovednosti) učitele pro výuku žáků z Ukrajiny

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
1– výborně	12	10 %
2 – velmi dobře	47	41 %
3 – dobře	44	38 %
4 – dostatečně	13	11 %
5 – nedostatečně	0	-
Celkem	116	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 8: Pracovní kompetence (dovednosti) učitele pro výuku žáků z Ukrajiny

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 8: Jaké formy dalšího vzdělávání a rozvoje pracovních kompetencí pro vzdělávání žáků s OMJ využíváte. Volit můžete více možností.

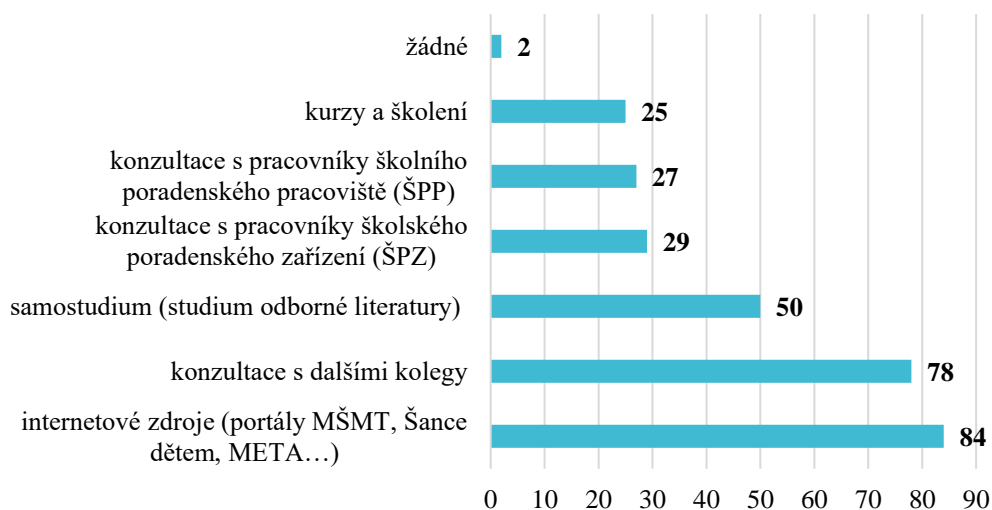
Otázka byla vytvořena s cílem zjistit, jaké další formy vzdělávání a jeho rozvoje využívají učitelé při edukaci žáka s OMJ. Položka nabízela vybrání více variant, jimiž byly: internetové zdroje (portály MŠMT, Šance dětem, META...), konzultace s dalšími kolegy, samostudium (studium odborné literatury), konzultace s pracovníky školského poradenského zařízení (ŠPZ), konzultace s pracovníky školního poradenského pracoviště (ŠPP), kurzy a školení a žádné. Z výsledků se dozvídáme, že učitelé nejvíce pro rozvoj svých pracovních kompetencí užívají internetové zdroje v podobě portálů MŠMT, Šance dětem, META..., a to v zastoupení 72 %. Dále následovala konzultace s dalšími kolegy (67 %), samostudium (43 %), konzultace s pracovníky školského poradenského zařízení (25 %), konzultace s pracovníky školního poradenského pracoviště (23 %), kurzy a školení (22 %). Nejméně se objevila varianta žádné, a to v zastoupení (2 %).

Tabulka 8: Formy dalšího vzdělávání a rozvoje pracovních kompetencí učitele

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
internetové zdroje (portály MŠMT, Šance dětem, META...)	84	72 %
konzultace s dalšími kolegy	78	67 %
samostudium (studium odborné literatury)	50	43 %
konzultace s pracovníky školského poradenského zařízení (ŠPZ)	29	25 %
konzultace s pracovníky školního poradenského pracoviště (ŠPP)	27	23 %
kurzy a školení	25	22 %
žádné	2	2 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 9: *Formy dalšího vzdělávání a rozvoje pracovních kompetencí učitele*

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 9: Uved'te prosím, při jakých aktivitách využíváte asistenta pedagoga v rámci jeho přímé pedagogické činnosti při vzdělávání žáků z Ukrajiny. Volit můžete více možností.

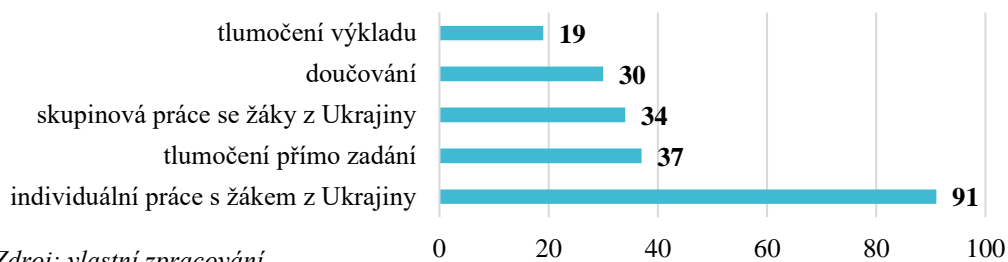
Pro odpovědi byly stanoveny následující možnosti: individuální práce s žákem z Ukrajiny, přímé tlumočení zadání, skupinová práce se žáky z Ukrajiny, doučování a tlumočení výkladu. Respondenti mohli opět volit více variant. Nejvíce se opakovala odpověď individuální práce s žákem z Ukrajiny, a to v zastoupení 78 %. Dále následovalo tlumočení přímo zadání (37 %), skupinová práce se žáky z Ukrajiny (29 %), doučování (26 %) a nejméně zvolenou možností se stalo tlumočení výkladu (16 %).

Tabulka č. 9: *Zapojení asistenta pedagoga při aktivitách v rámci jeho přímé pedagogické činnosti*

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
individuální práce s žákem z Ukrajiny	91	78 %
tlumočení přímo zadání	37	32 %
skupinová práce se žáky z Ukrajiny	34	29 %
doučování	30	26 %
tlumočení výkladu	19	16 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 10: Zapojení asistenta pedagoga při aktivitách v rámci jeho přímé pedagogické činnosti

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 10: Uveďte prosím, při jakých aktivitách využíváte asistenta pedagoga v rámci jeho nepřímé pedagogické práce při vzdělávání žáků z Ukrajiny. Volit můžete více možností.

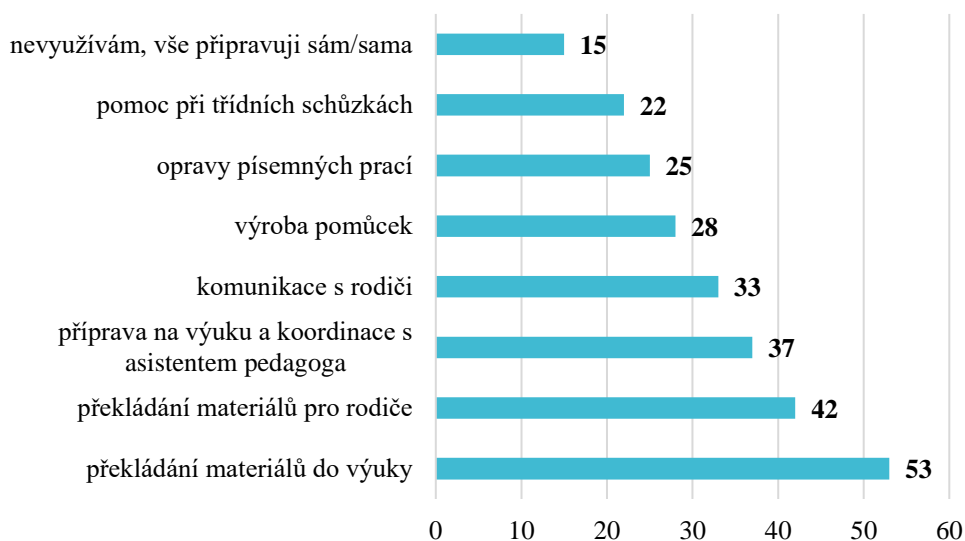
Další položka zjišťovala, při jakých aktivitách učitel zapojuje asistenta pedagoga v rámci jeho nepřímé pedagogické činnosti. Otázka nabízela možnost zvolit více odpovědí z těchto variant: překládání materiálů pro rodiče, příprava na výuku a koordinace výuky s asistentem pedagoga, komunikace s rodiči, výroba pomůcek, opravy písemných prací a pomoc při třídních schůzkách a nevyužívám, vše připravuji sám/sama. Jako nejčastější odpověď bylo uvedeno překládání materiálů do výuky (46 %). Za níž následovaly tyto odpovědi: překládání materiálů pro rodiče (26 %), příprava na výuku a koordinace výuky s asistentem pedagoga (32 %), komunikace s rodiči (28 %), výroba pomůcek (24 %), opravy písemných prací (22 %) a pomoc při třídních schůzkách (19 %). Překvapujícím zjištěním bylo, že se objevila možnost nevyužívám, vše připravuji sám/sama, a to v zastoupení (13 %).

Tabulka č. 10: Zapojení asistenta pedagoga při aktivitách v rámci jeho nepřímé pedagogické činnosti

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
překládání materiálů do výuky	53	46 %
překládání materiálů pro rodiče	42	36 %
příprava na výuku a koordinace výuky s asistentem pedagoga	37	32 %
komunikace s rodiči	33	28 %
výroba pomůcek	28	24 %
opravy písemných prací	25	22 %
pomoc při třídních schůzkách	22	19 %
nevyužívám, vše připravuji sám/sama	15	13 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 11: Zapojení asistenta pedagoga při aktivitách v rámci jeho nepřímé pedagogické činnosti

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 11: Jaký typ komunikace využíváte při práci s ukrajinskými žáky? Volit můžete více možností.

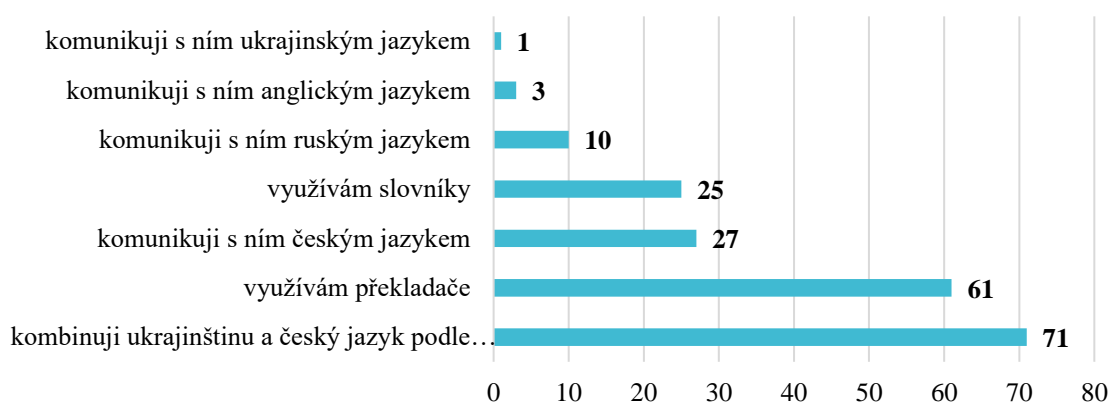
Cílem položky bylo zjistit, jaký typ komunikace volí učitele vzdělávající ukrajinské žáky. Obdobně jako u předchozích otázek mohli respondenti zaškrtnout více odpovědí, které byly vytyčeny takto: kombinuji ukrajinštinu a český jazyk podle úrovně dovedností, využívám překladače, komunikuji s ním českým jazykem, využívám slovníky, komunikuji s ním ruským jazykem, komunikuji s ním anglickým jazykem a komunikuji s ním ukrajinským jazykem. Respondenti nejvíce vybírali položku kombinuji ukrajinštinu a český jazyk podle úrovně dovedností, a to v zastoupení 61 %. Za ní se druhou nejčastější odpovědí stalo využívání překladačů (53 %). Další položky byly voleny méně, třetí volenou variantou respondentů byla komunikuji s ním českým jazykem (23 %), potom následovaly možnosti využívání slovníků (22 %), komunikace prostřednictvím ruského jazyka (9 %) a komunikace pomocí anglického jazyka (3 %). Využití pouze ukrajinského jazyka zvolil pouze jeden respondent (1 %).

Tabulka č. 11: Typ komunikace učitele s ukrajinskými žáky

Variety odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
kombinuji ukrajinštinu a český jazyk podle úrovně dovedností	71	61 %
využívám překladače	61	53 %
komunikuji s ním českým jazykem	27	23 %
využívám slovníky	25	22 %
komunikuji s ním ruským jazykem	10	9 %
komunikuji s ním anglickým jazykem	3	3 %
komunikuji s ním ukrajinským jazykem	1	1 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 12: Typ komunikace učitele s ukrajinskými žáky

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 12: Jaké pomůcky využíváte při vzdělávání ukrajinských žáků? Volit můžete více možností.

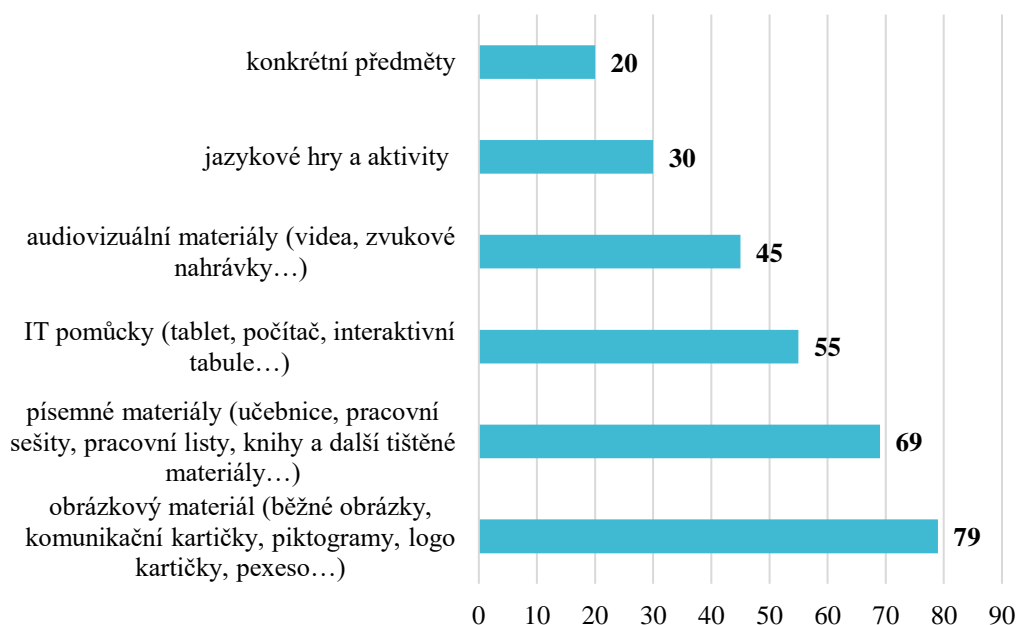
Otázka č. 12 byla vytvořena s cílem odhalit, jaké pomůcky využívají učitelé při edukaci ukrajinských žáků. Vybírat mohli z více kategorií, jimiž byly: obrázkový materiál (běžné obrázky, komunikační kartičky, piktogramy, logo kartičky, pexeso...), písemné materiály (učebnice, pracovní sešity, pracovní listy, knihy a další tištěné materiály...), IT pomůcky (tablet, počítač, interaktivní tabule...), audiovizuální materiály (videa, zvukové nahrávky...), jazykové hry a aktivity a konkrétní předměty. Z uvedených výsledků učitelé nejvíce aplikují různé obrázkové materiály, ať už v podobě běžných obrázků, komunikačních kartiček, piktogramů, logo kartiček a pexes (68 %). Druhou nejčastější volbou se staly písemné materiály jako učebnice, pracovní sešity, pracovní listy, knihy a další tištěné materiály (59 %). Učitelé také využívají IT pomůcky – tablet, počítač, interaktivní tabule (47 %), audiovizuální materiály – videa, zvukové nahrávky (39 %), jazykové hry a aktivity (26 %), konkrétní předměty (17 %).

Tabulka č. 12: *Využívané pomůcky učitelem při vzdělávání žáků z Ukrajiny*

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
obrázkový materiál (běžné obrázky, komunikační kartičky, piktogramy, logo kartičky, pexeso...)	79	68 %
písemné materiály (učebnice, pracovní sešity, pracovní listy, knihy a další tištěné materiály...)	69	59 %
IT pomůcky (tablet, počítač, interaktivní tabule...)	55	47 %
audiovizuální materiály (videa, zvukové nahrávky...)	45	39 %
jazykové hry a aktivity	30	26 %
konkrétní předměty	20	17 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 13: *Využívané pomůcky učitelem při vzdělávání žáků z Ukrajiny*

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 13: Jaké IT technologie využíváte při vzdělávání žáků z Ukrajiny? Volit můžete více možností.

Respondenti v této otázce mohli zaškrtnout více odpovědí. Varianty pro odpovědi byly stanoveny takto: tablet, notebook, překladače na telefonu, elektronické slovníky, interaktivní tabule a žádné. Z výzkumu je patrné, že nejvíce respondentů využívá tablet (44 %) z IT technologií. Druhou nejčastější volbou respondentů byl notebook (30 %).

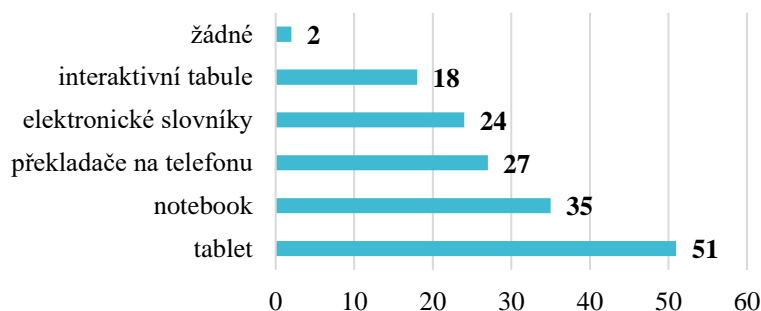
Během své výuky uplatňují i překladače na telefonu (23 %), elektronické slovníky (21 %) a interaktivní tabule (16 %). U dvou respondentů byla zaznamenána odpověď žádná (2 %).

Tabulka 13: *Typy IT technologií využívané učitelem*

Variety odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
tablet	51	44 %
notebook	35	30 %
překladače na telefonu	27	23 %
elektronické slovníky	24	21 %
interaktivní tabule	18	16 %
žádné	2	2 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 14: *Typy IT technologií využívané učitelem*

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 14: Jak hodnotíte svou spolupráci s asistentem/asistentkou pedagoga při vzdělávání žáků z Ukrajiny. Ohodnoťte spolupráci známkami jako ve škole.

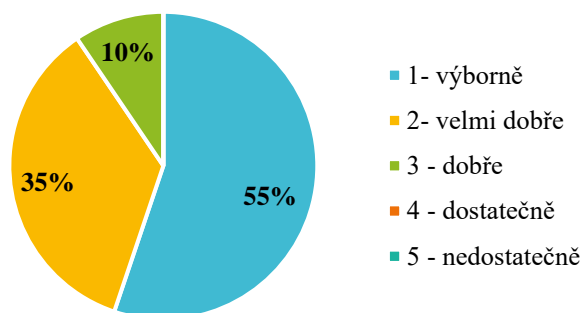
Pro tuto položku byla vytvořena škála odpovědí: 1 – výborně, 2 – velmi dobře, 3 – dobře, 4 – dostatečně, 5 – nedostatečně. Cílem položky bylo zjistit, jak učitelé hodnotí svou spolupráci s asistentem pedagoga. 55 % respondentů vybralo možnost výborně, u 35 % se setkáme s hodnocením velmi dobře a u pouze 10 % nalézáme možnost dobře. Odpovědi dostatečně a nedostatečně nebyly zvoleny ani jednou.

Tabulka 14: *Hodnocení učitele spolupráce s asistentem pedagoga při edukaci ukrajinských žáků*

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
1 – výborně	64	55 %
2 – velmi dobře	41	35 %
3 – dobře	11	10 %
4 – dostatečně	0	0 %
5 – nedostatečně	0	0 %
Celkem	116	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 15: *Hodnocení učitele spolupráce s asistentem pedagoga při edukaci ukrajinských žáků*

Zdroj: vlastní zpracování

Dotazníky pro asistenty pedagoga

Položka č. 1: Pohlaví

První položka se zaměřovala na pohlaví respondentů. Z uvedené tabulky a grafu se dozvídáme, že dotazníkového šetření pro asistenty pedagoga se zúčastnilo více žen, než mužů, a to v zastoupení 95 % ku 5 %.

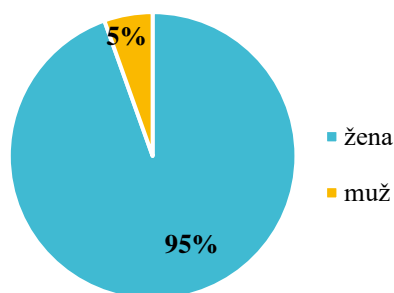
Tabulka č. 1: *Pohlaví asistenta pedagoga*

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
žena	104	95 %
muž	6	5 %
Celkem	110	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 1: Pohlaví asistenta pedagoga

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 2: Věk

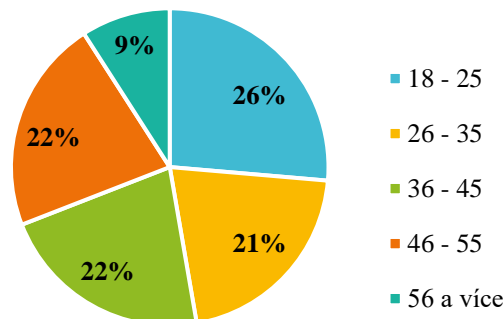
Druhá identifikační položka zjišťovala věkové rozmezí respondentů. Varianty, ze kterých mohli vybírat jsou následující: 18 – 25, 26 – 35, 36 – 45, 46 – 55 a 56 a více. Výzkumu se účastnilo nejvíce respondentů z kategorie 18 – 26, a to v zastoupení 26 %. Dále následovaly věkové kategorie 26 – 35 (21 %), 36 – 45 (22 %) a 46 – 55 (22 %). Nejméně se účastnilo výzkumu respondentů ve věku 56 a více, a to v zastoupení 9 %.

Tabulka č. 2: Věk asistenta pedagoga

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
18 – 25	29	26 %
26 – 35	23	21 %
36 – 45	24	22 %
46 – 55	24	22 %
56 a více	10	9 %
Celkem	110	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 2: Věk asistenta pedagoga

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání

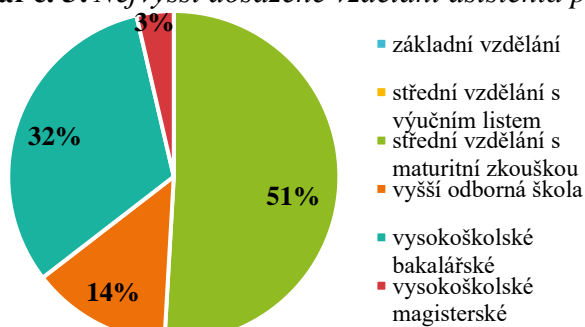
Účelem této položky bylo získat odpovědi respondentů ohledně jejich nejvyššího dosaženého vzdělání. Volit mohli z následujících variant: základní vzdělání, střední vzdělání s výučním listem, střední vzdělání s maturitní zkouškou, vyšší odborná škola, vysokoškolské bakalářské a vysokoškolské magisterské. U této položky mohli respondenti zvolit i pole jiné, pokud si nevybrali z nabízených možností. Kategorie základní vzdělání a střední vzdělání s výučním listem se neobjevila ani jednou. Nejvíce volenou variantou bylo střední vzdělání s maturitní zkouškou, a to v zastoupení 51 %. Druhou nejpočetnější skupinu tvořili asistenti pedagogy s vysokoškolským bakalářským vzděláním, a to v zastoupení 32 %. Poté následovaly odpovědi: vyšší odborná škola (14 %) a vysokoškolské magisterské, a to v zastoupení 4 %.

Tabulka č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání asistenta pedagoga

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
základní vzdělání	0	-
střední vzdělání s výučním listem	0	-
střední vzdělání s maturitní zkouškou	56	51 %
vyšší odborná škola	15	14 %
vysokoškolské bakalářské	35	32 %
vysokoškolské magisterské	4	4 %
Celkem	110	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání asistenta pedagoga

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 4: Délka pedagogické praxe

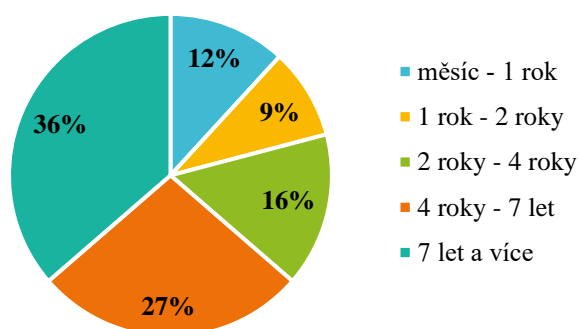
Pro odpovědi otázky č. 4 byly vytyčeny následující kategorie: měsíc - 1 rok, 1 rok - 2 roky, 2 roky - 4 roky, 4 roky - 7 let a 7 let a více. Nejvíce respondentů pocházelo ze skupiny, kdy jejich pedagogická praxe byl delší více než 7 let (36 %). Další početnou skupinu tvořili dotazovaní s pedagogickou praxí od 4 do 7 let (27 %). Následovali respondenti s praxí 2 roky - 4 roky (15 %) a měsíc - 1 rok, kteří tvořili celkem 12 % dotazovaných. Nejméně se dotazníkového šetření zúčastnili jedinci s jednoroční až dvouroční praxí, a to v zastoupení 9 %.

Tabulka č. 4: Délka pedagogické praxe asistenta pedagoga

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
měsíc - 1 rok	13	12 %
1 rok - 2 roky	10	9 %
2 roky - 4 roky	17	15 %
4 roky - 7 let	30	27 %
7 let a více	40	36 %
Celkem	110	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 4: Délka pedagogické praxe asistenta pedagoga

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 5: Národnost

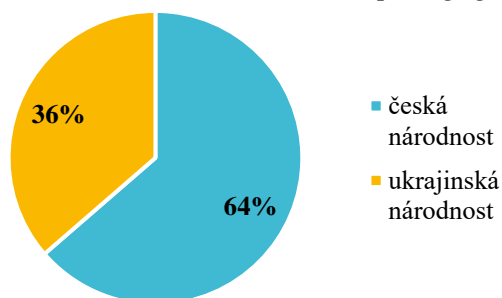
Tato položka byla otevřená a její odpovědi byly následně kategorizovány. Objevily se pouze dva typy odpovědí, kterými jsou česká a ukrajinská národnost. 64 % dotazovaných jsou asistenti pedagoga české národnosti a zbylých 34 % tvoří asistenti pedagoga pocházející z Ukrajiny.

Tabulka č. 5: Národnost asistenta pedagoga

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
česká národnost	70	64 %
ukrajinská národnost	40	36 %
Celkem	110	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 5: Národnost asistenta pedagoga

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 6: Jak je rozsáhlá Vaše přímá pedagogická činnost u žáků z Ukrajiny?

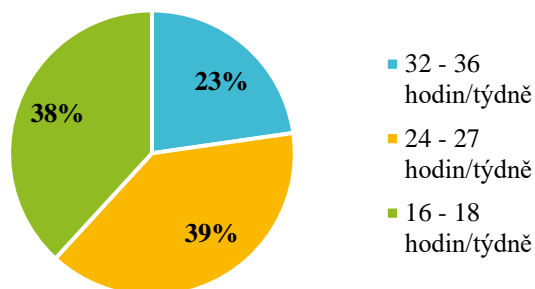
Tato otázka se zaměřila na rozsah pedagogické činnosti asistenta pedagoga při vzdělávání žáka z Ukrajiny. Vybírat mohli z těchto možností: 32 – 36 hodin/týdně, 24 – 27 hodin/týdně a 16 – 18 hodin/týdně. 39 % respondentů uvedlo, že jejich přímá pedagogická činnost, u již zmíněných žáků se pohybuje v rozmezí 24 – 27 hodin/týdně. Za ní ihned následovala odpověď 16 – 18 hodin/ týdně, kterou zvolilo 38 % účastníků výzkumu. Varianta 32 – 36 hodin/týdně se objevila u 23 % dotazovaných.

Tabulka č. 6: Rozsah přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
32 – 36 hodin/týdně	25	23 %
24 – 27 hodin/týdně	43	39 %
16 – 18 hodin/týdně	42	38 %
Celkem	110	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 6: Rozsah přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 7: Jak je rozsáhlá Vaše nepřímá pedagogická činnost u žáků z Ukrajiny?

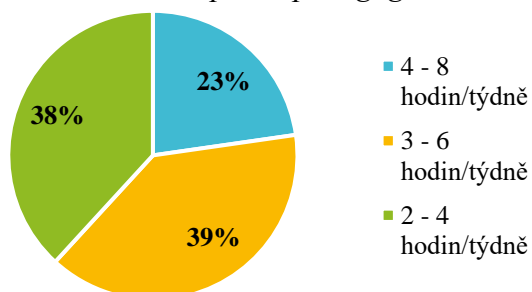
Účelem této položky byl získání informací ohledně nepřímé pedagogické činnosti asistentů pedagoga při asistenci u ukrajinských žáků. Výběr byl z následujících kategorií: 4 – 8 hodin/týdně, 3 – 6 hodin/týdně a 2 – 4 hodin/týdně. U 39 % odpovídajících se časová dotace jejich nepřímé pedagogické práce pohybuje mezi 3 – 6 hodinami/týdně. 38 % respondentů uvedlo, že jejich nepřímá činnost u žáků z Ukrajiny je 2 – 4 hodin/týdně. Nejméně účastníci výzkumu volili časovou dotaci 4 – 8 hodin/týdně, a to v zastoupení 23 %.

Tabulka č. 7: Rozsah nepřímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
4 – 8 hodin/týdně	25	23 %
3 – 6 hodin/týdně	43	39 %
2 – 4 hodin/týdně	42	38 %
Celkem	110	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 7: Rozsah nepřímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 8: Podílíte se na výuce žáků i z jiných národnostních skupin? Volit můžete více možností.

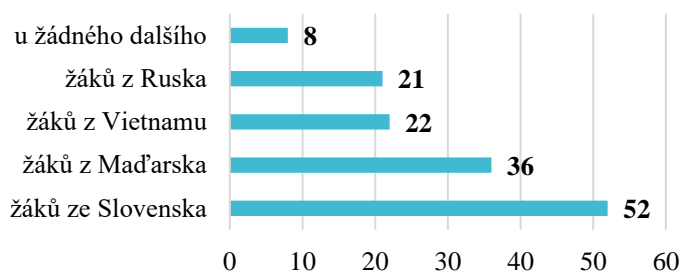
Otázka nabízela možnost zvolit více odpovědí z těchto variant: žáků ze Slovenska, žáků z Vietnamu, žáků z Ruska, žáků z Maďarska a u žádného dalšího. Nejvíce bývají asistenti pedagoga zapojeni při edukaci žáků ze Slovenska (47 %). Druhou nejčastější volbou byla asistence u žáků z Maďarska (33 %). Dále následovaly možnosti podpory u žáků z Vietnamu (20 %) a žáků z Ruska (19 %). Respondenti nejméně volili odpověď u žádného dalšího, a to v zastoupení 7 %.

Tabulka č. 8: Podílení se asistenta pedagoga na výuce žáků z jiných národnostních skupin

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
žáků ze Slovenska	52	47 %
žáků z Maďarska	36	33 %
žáků z Vietnamu	22	20 %
žáků z Ruska	21	19 %
u žádného dalšího	8	7 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 8: Podílení se asistenta pedagoga na výuce žáků z jiných národnostních skupin

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 9: Prosím zhodnoťte Vaše pracovní kompetence (dovednosti pro výuku žáků z Ukrajiny), tak jako byste se známkovali ve škole.

V otázce č. 9 měli dotazovaní asistenti pedagoga zhodnotit své pracovní kompetence známkami jako ve škole. Kategorie výběru tedy byly následující: 1 – výborně, 2 – velmi dobře, 3 – dobře, 4 – dostatečně, 5 – nedostatečně. Nejvíce asistenti pedagoga své dovednosti pro výuku ukrajinského žáka ocenili známkou 2 – velmi dobře (49 %). Dále následovala známka 3 – dobře (23 %) a známka 1 – výborně u 20 % dotazovaných.

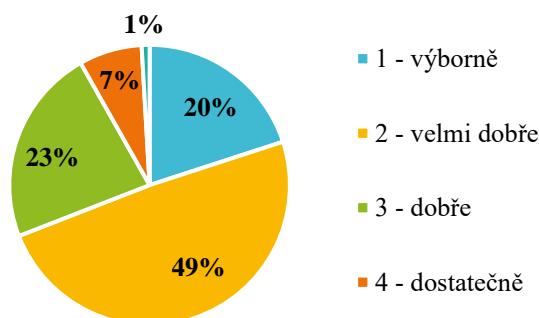
Známku 4 – dostatečně zvolilo 7 % účastníků výzkumu. Pouze jeden respondent vybral variantu 5 – nedostatečně (1 %).

Tabulka č. 9: Zhodnocení pracovní kompetencí (dovedností) asistenta pedagoga

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
1 – výborně	22	20 %
2 – velmi dobře	54	49 %
3 – dobře	25	23 %
4 – dostatečně	8	7 %
5 – nedostatečně	1	1 %
Celkem	110	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 9: Zhodnocení pracovní kompetencí (dovedností) asistenta pedagoga

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 10: Jaké formy dalšího vzdělávání a rozvoje pracovních kompetencí pro vzdělávání žáků s OMJ využíváte. Volit můžete více možností.

Hlavním cílem bylo prozkoumat, jaké formy dalšího vzdělávání využívají asistenti pedagoga při práci se žáky s OMJ. Nabídku možností tvořily: internetové zdroje (portály MŠMT, Šance dětem, META...), konzultace s dalšími kolegy, samostudium (studium odborné literatury), kurzy a školení, konzultace s pracovníky školského poradenského zařízení (ŠPZ) a konzultace s pracovníky školského poradenského zařízení (ŠPZ). Otázka nabízela zaškrtnout více odpovědí. Z uvedené tabulky a grafu se dozvíme, že asistenti pedagoga pro své další vzdělávání nejčastěji využívají různé internetové portály (72 %). Druhou nejpoužívanější formou je konzultace s dalšími kolegy (69 %). Za nimi následuje studium odborné literatury (35 %) a kurzy a školení (20 %).

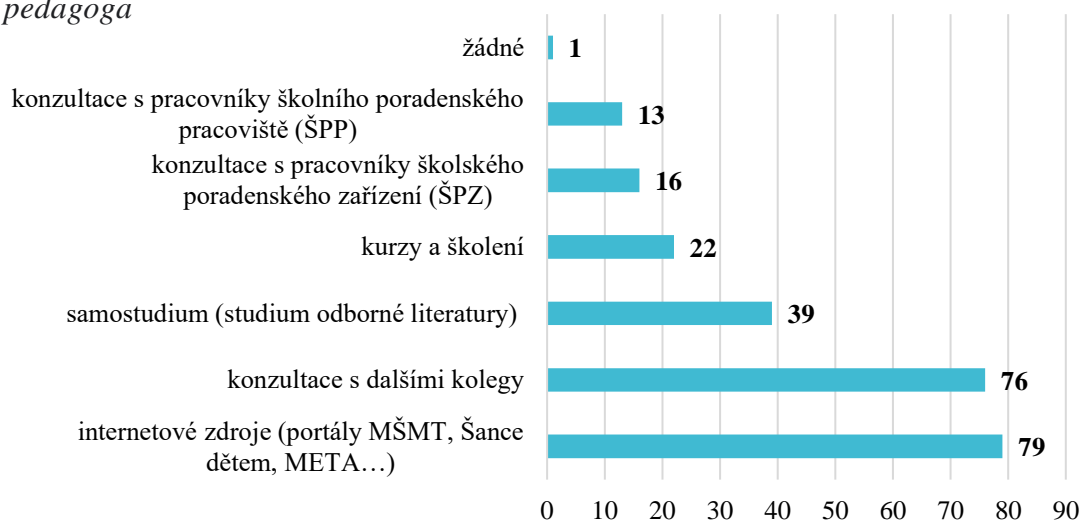
Velmi podobně za sebou navazují konzultace s pracovníky školského poradenského zařízení (15 %) a konzultace s pracovníky školního poradenského pracoviště (12 %). Pouze v jednom případě byla zvolena varianta žádné (1 %).

Tabulka č. 10: *Formy dalšího vzdělávání a rozvoje pracovních kompetencí asistenta pedagoga*

Variety odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
internetové zdroje (portály MŠMT, Šance dětem, META...)	79	72 %
konzultace s dalšími kolegy	76	69 %
samostudium (studium odborné literatury)	39	35 %
kurzy a školení	22	20 %
konzultace s pracovníky školského poradenského zařízení (ŠPZ)	16	15 %
konzultace s pracovníky školního poradenského pracoviště (ŠPP)	13	12 %
Žádné	1	1 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 10: *Formy dalšího vzdělávání a rozvoje pracovních kompetencí asistenta pedagoga*

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 11: Uved'te prosím, na jakých pracovních aktivitách se podílíte při přímé pedagogické činnosti u žáků z Ukrajiny. Volit můžete více možností.

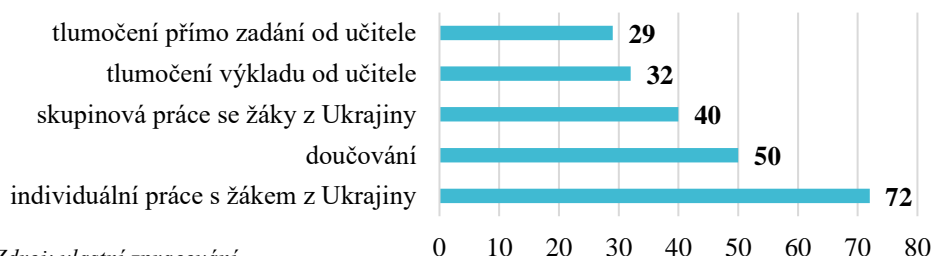
Otázka nabízela možnost vybírat více odpovědí z těchto kategorií: individuální práce s žákem z Ukrajiny, doučování, skupinová práce se žáky z Ukrajiny, tlumočení výkladu od učitele a tlumočení přímo zadání od učitele. Nejvíce asistenti pedagoga uváděli, že pracují individuálně se žákem (65 %) anebo ho doučují (45 %). Dále velmi často vzdělávají žáky ve skupinkách (36 %). Během výuky také tlumočí výklad učitele (29 %) a nejméně tlumočí přímo zadání od pedagoga (26 %).

Tabulka č. 11: Pracovní aktivity přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
individuální práce s žákem z Ukrajiny	72	65 %
doučování	50	45 %
skupinová práce se žáky z Ukrajiny	40	36 %
tlumočení výkladu od učitele	32	29 %
tlumočení přímo zadání od učitele	29	26 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 11: Pracovní aktivity přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 12: Uved'te prosím, na jakých aktivitách se podílíte při nepřímé pedagogické činnosti u žáků z Ukrajiny. Volit můžete více možností.

Tato otázka směřovala ke zjištění, v jakých konkrétních aktivitách nepřímé pedagogické činnosti se uplatňují asistenti pedagoga právě při práci s ukrajinskými žáky. Respondenti zde volili mezi následujícími variantami odpovědí: překládání materiálů pro rodiče, příprava na výuku a koordinace výuky s učitelem, komunikace s rodiči, výroba pomůcek a opravy písemných prací. Nejvíce účastníci výzkumu volili možnost příprava na výuku a koordinace výuky s učitelem (64 %).

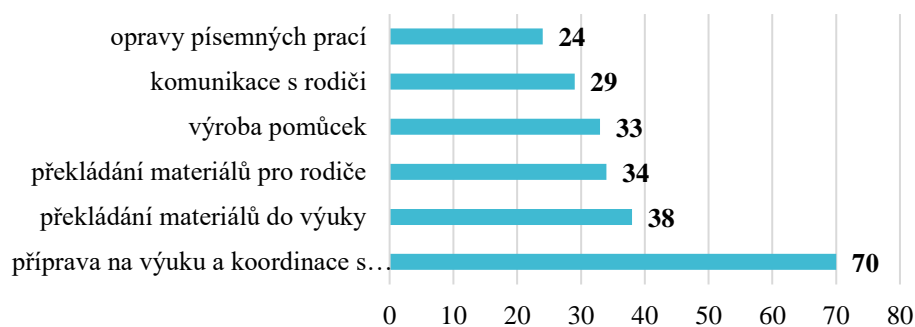
Pak následovaly odpovědi: překládání materiálů do výuky (35 %), překládání materiálů pro rodiče (31 %), výroba pomůcek (30 %), komunikace s rodiči (26 %) a opravy písemných prací (22 %).

Tabulka č. 12: Pracovní aktivity nepřímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
překládání materiálů do výuky	38	35 %
překládání materiálů pro rodiče	34	31 %
příprava na výuku a koordinace výuky s asistentem pedagoga	70	64 %
komunikace s rodiči	29	26 %
výroba pomůcek	33	30 %
opravy písemných prací	24	22 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 12: Pracovní aktivity nepřímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 13. Jaký typ komunikace využíváte při práci s ukrajinskými žáky? Volit můžete více možností.

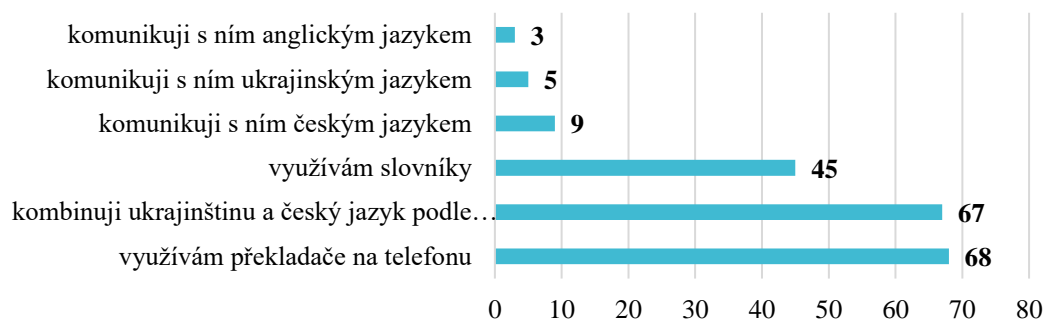
Otázka byla vytvořena s cílem odhalit, jakou formu komunikace volí asistenti pedagoga při edukaci s ukrajinským žákem. Otázka nabízela možnost zaškrtnout více odpovědí, které byly: kombinuji ukrajinštinu a český jazyk podle úrovně dovedností, využívám překladače, využívám slovníky, komunikuji s ním českým jazykem, komunikuji s ním ukrajinským jazykem a komunikuji s ním anglickým jazykem. Dle výsledných dat jedinci nejčastěji používají při komunikaci různé překladače (62 %) a kombinaci ukrajinštiny a českého jazyka dle úrovně dovedností žáků (61 %). Respondenti dále uváděli slovníky (41 %), komunikaci prostřednictvím českého jazyka (8 %), ukrajinštiny (5 %) a angličtiny (3 %).

Tabulka č. 13: *Formy komunikace asistenta pedagoga s ukrajinskými žáky*

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
využívám překladače	68	62 %
kombinuji ukrajinštinu a český jazyk podle úrovně dovedností	67	61 %
využívám slovníky	45	41 %
komunikuji s ním českým jazykem	9	8 %
komunikuji s ním ukrajinským jazykem	5	5 %
komunikuji s ním anglickým jazykem	3	3 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 13: *Formy komunikace asistenta pedagoga s ukrajinskými žáky*

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 14: Jaké pomůcky využíváte při vzdělávání ukrajinských žáků? Volit můžete více možností.

Položka zjišťovala, které pomůcky preferují asistenti pedagoga při edukaci ukrajinských žáků. Nabídka kategorií byla: obrázkový materiál (běžné obrázky, komunikační kartičky, piktogramy, logo kartičky, pexeso...), písemné materiály (učebnice, pracovní sešity, pracovní listy, knihy a další tištěné materiály...), IT pomůcky (tablet, počítač, interaktivní tabule...), audiovizuální materiály (videa, zvukové nahrávky...), jazykové hry a aktivity a konkrétní předměty. Nejvíce asistenti využívají obrázkový materiál (73 %), dále následují písemné materiály (45 %), IT pomůcky (55 %) audiovizuální materiály (31 %). Nejméně se objevovaly kategorie jazykové hry i aktivity (18 %) a konkrétní předměty (16 %).

Tabulka č. 14: Využívané pomůcky asistentem pedagoga při vzdělávání žáků z Ukrajiny

Variety odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
obrázkový materiál (běžné obrázky, komunikační kartičky, piktogramy, logo kartičky, pexeso...)	80	73 %
písemné materiály (učebnice, pracovní sešity, pracovní listy, knihy a další tištěné materiály...)	50	45 %
IT pomůcky (tablet, počítač, interaktivní tabule...)	60	55 %
audiovizuální materiály (videa, zvukové nahrávky...)	34	31 %
jazykové hry a aktivity	20	18 %
konkrétní předměty	18	16 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 14: Využívané pomůcky asistentem pedagoga při vzdělávání žáků z Ukrajiny

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 15: Jaké IT technologie využíváte při vzdělávání žáků z Ukrajiny? Volit můžete více možností.

Tato položka se zaměřovala na to, jaké IT technologie asistenti pedagoga aplikují při práci s ukrajinskými žáky. Účastníci výzkumu mohli vybírat více odpovědí. Varianty byly stanoveny takto: tablet, notebook, překladače na telefonu, elektronické slovníky, interaktivní tabule a žádné. Z níže uvedeného grafu a tabulky je patrné, že respondenti nejvíce uplatňují tablet (70 %) a překladače na telefonu (33 %).

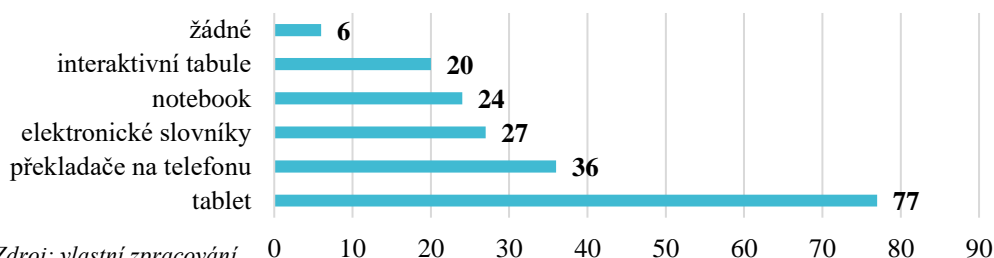
Ostatní odpovídající volili elektronické slovníky (25 %), notebook (22 %) a interaktivní tabule (18 %). Nejméně byla označena varianta žádné (5 %).

Tabulka č. 15: *Typy IT technologií využívané asistentem pedagoga*

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
tablet	77	70 %
překladače na telefonu	36	33 %
elektronické slovníky	27	25 %
notebook	24	22 %
interaktivní tabule	20	18 %
žádné	6	5 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 15: *Typy IT technologií využívané asistentem pedagoga*

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 16: Jak hodnotíte svou spolupráci s učitelem/učiteli při vzdělávání žáků z Ukrajiny. Ohodnoťte spolupráci známkami jako ve škole.

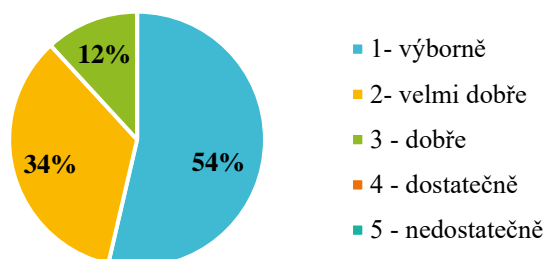
V poslední položce měli respondenti opět hodnotit známkami jako ve škole svou spolupráci s učitelem. Nabídka kategorií byla: 1 – výborně, 2 – velmi dobře, 3 – dobře, 4 – dostatečně, 5 – nedostatečně. Nejvíce byla volena známka 1 – výborně, a to v zastoupení 54 %. 34 % dotazovaných spolupráci s učitelem hodnotí známkou 2 - velmi dobře. Možnost 3 – dobře se objevila u 12 % respondentů. Žádný účastník výzkumu neocenuje jejich spolupráci známkou 4 – dostatečně a 5 – nedostatečně.

Tabulka č. 16: *Hodnocení spolupráce asistentem pedagoga s učitelem*

Varianty odpovědí	Absolutní četnost	Relativní četnost
1 – výborně	59	54 %
2 – velmi dobře	38	34 %
3 – dobře	13	12 %
4 – dostatečně	0	-
5 – nedostatečně	0	-
Celkem	110	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf č. 16: Hodnocení spolupráce asistentem pedagoga s učitelem

Zdroj: vlastní zpracování

6.2 Rozhovory

V březnu roku 2024 byl nejprve proveden polostrukturovaný rozhovor s paní asistentkou ukrajinského původu, která v České republice žije již přes 20 let. Paní asistentka pracuje na pozici asistenta pedagoga přibližně pět let. Při vypuknutí války na Ukrajině pomáhala ostatním pedagogům při procesu adaptace ukrajinských žáků.

Druhý rozhovor byl veden s paní učitelkou působící na základní škole hlavního vzdělávacího proudu. Aktuálně zde pracuje na pozici učitelky 1. stupně. Během své praxe učila řadu dětí s OMJ, kdy se v poslední době věnuje hlavně žákům z Ukrajiny.

Obě účastnice výzkumu se neznají a každá pracuje na jiné základní škole. Z důvodu uchování jejich anonymity nebudou uvedena jejich jména. Obě zúčastněné podepsaly informovaný souhlas, který je přiložen v příloze č. 3. Podepsané originály jsou archivované u studentky.

Rozhovor s paní asistentkou

1. Při kterých pracovních aktivitách v rámci Vaší přímé pedagogické činnosti se nejvíce uplatňujete u ukrajinských žáků?

Mám zkušenosti s individuálním i skupinovým vzděláváním žáků z Ukrajiny. V případě dětí mladšího školního věku jsem spíše pracovala ve skupině, u starších zase více individuálně. I přesto jsme se snažily s paní učitelkou kombinovat oba přístupy. Během výuky žákům tlumočím zadání i výklad učitele.

2. Při kterých pracovních aktivitách v rámci Vaší nepřímé pedagogické činnosti se nejvíce uplatňujete u ukrajinských žáků?

Momentálně se společně s paní učitelkou každý týden scházíme a domlouváme se ohledně témat a materiálů, které budeme využívat pro ukrajinské žáky. Nejčastěji překládám různá zadání, tištěné materiály pro žáka i pro rodiče. S tím souvisí i komunikace s rodiči žáka, kterou zprostředkovávám u všech ukrajinských dětí, které na škole jsou, pokud rodiče neovládají základy českého jazyka.

3. Zapojuje Vás učitel do společných příprav na výuku?

Většina učitelů, se kterými jsem spolupracovala, mě zapojovala, ale mám i zkušenost, kdy si učitel všechno připravoval sám. Aktuálně s paní učitelkou diskutujeme ohledně všech témat a začleňuje mě pravidelně do svých příprav. Myslím si, že se navzájem doplňujeme a zatím je to jedna z nejlepších zkušeností, co jsem během své praxe zažila.

4. Aplikujete při výuce nějaké materiály a pomůcky se zaměřením na ukrajinské žáky? Jaké nejčastěji?

Nejvíce využívám různé komunikační kartičky, piktogramy a pexesa, které jsem čerpala hlavně z internetových stránek. Dále většinou pracujeme s českými tištěnými materiály a učebnicemi. Pokud sama tvořím nějakou pomůcku nebo materiál, hodně se inspiroji na Pinterestu. V některých případech dětem pouštíme různá videa a audionahrávky. U žáků mladšího věku se nám osvědčilo praktikovat společné jazykové hry.

5. Myslíte si, že IT technologie napomohou při edukaci žáka s OMJ? Které například aplikujete při jejich vzdělávání?

Myslím, že IT technologie jsou nesmírně důležité a využíváme je každý den. Nejvíce se mi osvědčilo používání tabletů a interaktivní tabule hlavně u mladších žáků. Kromě toho s paní učitelkou připravuji různé jazykové aktivity na stránce Kahoot. Při komunikaci s ostatními žáky ve třídě užívají ukrajínští žáci překladače na telefonu.

6. Jaká je podpora pro Vaší práci ze strany pedagogického sboru, případně ŠPP?

Nejčastěji si předáváme různé zkušenosti s ostatními kolegyněmi a velkou podporu cítím hlavně ze strany paní učitelky, u které působím a pana ředitele, který se snaží vylepšovat

podmínky pro vzdělávání žáků s OMJ. Nabídnu byla i kooperace se školským poradenským pracovištěm, kde využíváme hlavně činnosti školního psychologa.

7. Je něco, co byste chtěla na spolupráci změnit?

Momentální jsem velmi spokojená a cítím se jako rovnocenný partner učitele. Na základě mých předcházejících zkušeností mohu konstatovat, že jsem se setkala s nesrozumitelné komunikací učitele. To si myslím, že je základ pro následné vzdělávání žáků s OMJ. Na druhou stranu chápu, že pro učitele to musí být velmi náročné z důvodu neznalosti ukrajinského jazyka.

Rozhovor s paní učitelkou

1. Při kterých pracovních aktivitách v rámci přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga nejvíce uplatňujete u ukrajinských žáků?

Vždy záleží na tom, kolik ukrajinských žáků mám ve třídě. Momentálně mou třídu navštěvují dva žáci ukrajinské národnosti, kteří přišli do České republiky z důvodu válečného konfliktu na Ukrajině. Neměli žádné základy českého jazyka, a proto jsme se u nich s asistentkou nejprve střídaly. Nyní s nimi nějakou část pracuje pouze sama asistentka s podklady, které připravím, a zbytek hodin se učí společně s ostatními žáky.

2. Při kterých pracovních aktivitách v rámci nepřímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga nejvíce uplatňujete? Participujete na spolupráci s rodiči ukrajinských žáků s asistentem pedagoga?

Hlavní přípravu připravuji sama, ale s paní asistentkou se občas scházíme a společně probíráme mé předem připravené materiály. Občas ji také poprosím o různé kopírování, překládání a laminování různých materiálů. Na začátku jsem komunikovala s matkou ukrajinských dětí prostřednictvím její kamarádky, která ovládala základy českého jazyka. Dnes už matka dochází na konzultace sama, protože již ovládá základy českého jazyka. V jiných případech jsme využívaly například překladač na telefonu. Asistenta pedagoga jsem při této komunikaci nevyužívala.

3. Aplikujete při výuce nějaké materiály a pomůcky se zaměřením na ukrajinské žáky? Jaké jsou nejčastější?

Nejvíce se mi při výuce osvědčily různé komunikační kartičky a piktogramy, které jsme vytvořily společně s asistentkou pedagoga. Zároveň jsme ve třídě různé pomůcky označily pomocí štítku českým i ukrajinským názvem. Během výuky děti pracovaly hlavně s českými učebnicemi a materiály. Na začátku jsem ještě všechno doplňovala ukrajinským popisem. Během výuky hodně zapojuji různé jednoduché písničky a básničky v češtině.

4. Myslíte si, že IT technologie napomohou při edukaci žáka s OMJ? Které například aplikujete při jejich vzdělávání?

Určitě ano. Využívám je pro všechny děti. Škola nedávno zakoupila tablety, takže ty se snažíme aplikovat nejčastěji. Poté hodně pracujeme s interaktivní tabulí, která děti velmi baví. Na internetu hrajeme i různé jazykové hry.

5. Jak vnímáte pozici asistenta pedagoga ve své třídě při vzdělávání ukrajinských žáků?

Aktuálně vnímám pozici asistenta pedagoga jako nesmírně důležitou podporu při vzdělávání všech dětí. Na začátku byla asistentka pro vzdělávání ukrajinských dětí velmi důležitá. Během výuky jsme se střídaly ve svých rolích a nějakou část s nimi pracovala jen ona a pak zase jen já, což velmi napomohlo k rozvoji jejich komunikace a vzdělávání. Zároveň s nimi asistentka byla i v družině, takže se na ni mohly kdykoliv obrátit a vypěstovaly si k ní velkou důvěru.

6. Je něco, co byste chtěla na kooperaci změnit?

Momentálně jsem velmi spokojená. S paní asistentkou pravidelně komunikujeme a spolupracujeme již přes tři roky.

Následně můžeme získané informace shrnout takto:

- **Pracovní aktivity přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga**

Při rozhovorech bylo zjištěno, že asistent pedagoga pracoval s dětmi prostřednictvím individuální i skupinové formy.

- **Pracovní aktivity nepřímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga**

Z rozhovoru s paní asistentkou pedagoga je patrné, že se podílí na přípravách do výuky, což napomáhá k soustředění se na konkrétní potřeby ukrajinských žáků. I paní učitelka se snaží zapojovat asistentku do organizace výuky a zároveň její pozici vnímá jako nezbytnou součást vzdělávání ukrajinských žáků.

- **Pomůcky a materiály**

Obě dotazované využívají při komunikaci s ukrajinskými žáky různé komunikační kartičky a piktogramy, které usnadňují žákům lépe porozumět zadaným instrukcím. Obě respondentky potvrzují i důležitost IT technologií, které ve své výuce uplatňují s cílem rozvinutí komunikačních kompetencí.

- **Vzájemná podpora**

Z rozhovoru s paní asistentkou se dozvídáme o vzájemné podpoře a pravidelné komunikaci mezi ní a paní učitelkou. To samé zmiňuje i paní učitelka, které je spokojená s momentální asistentkou pedagoga. Pravidelně spolu komunikují a kooperují při vzdělávacím procesu ukrajinských žáků.

7 Diskuze

Tato bakalářská práce byla vytvořena za účelem analyzovat roli a význam asistenta pedagoga při vzdělávání žáků z Ukrajiny. Praktická část je zpracována na základě kvantitativního šetření ve formě dotazníků. Kvantitativního šetření se zúčastnilo celkem 226 respondentů. Celý výzkum je doplněn polostrukturovanými rozhovory s paní učitelkou a asistentkou pedagoga. V diskuzi budou blíže popsány získané výsledky uskutečněné dotazníkovým šetřením.

Výsledky dotazníku pro učitele ukazují, že se výzkumu účastnilo 82 % žen a v dotazníku pro asistenty pedagoga odpovídalo 95 % žen. Převaha žen ve školství koreluje s daty MŠMT (c2023). Nejvíce odpovídali učitelé ve věkovém rozpětí 24 – 35 let (48 %) a asistenti pedagoga ve věku 18 – 25 let (26 %). Pozitivním hlediskem je, že obě skupiny respondentů působí ve školském systému přes sedm let. U učitelů byla navíc zjišťována jejich aktuální pracovní pozice, více než polovina dotazovaných momentálně pracuje na prvním stupni základní školy (62 %). Z výzkumu vyplývá, že se zúčastnilo nejvíce asistentů se středním vzděláním s maturitní zkouškou (56 %) a s vysokoškolským bakalářským vzděláním (35 %).

V dotazníku pro učitele se objevila otázka ohledně frekvence vzdělávání žáků z Ukrajiny, kdy více než polovina učitelů přichází každý den do kontaktu s ukrajinskými žáky, z čehož opět plynou jejich určité zkušenosti při vzdělávání této skupiny.

U asistentů byla také zkoumána jejich národnost s cílem zmapovat orientační počet ukrajinských asistentů ve vzorku respondentů. Z celkového počtu asistentů pedagoga má ukrajinskou národnost 36 % dotazovaných. Právě dvojjazyčný asistent pedagoga dle Prokopové et al. (2023) napomůže žákům s OMJ se lépe začlenit mezi ostatní a může se stát důležitým aspektem při odstranění jazykové neznalosti ukrajinského žáka. Asistenti pedagoga ještě uváděli rozsah své přímé a nepřímé pedagogické činnosti. Nejvíce byla zastoupena časová rozpětí 24 – 27 hodin/týdně (39 %) a 16 – 18 hodin/týdně (38 %) přímé pedagogické činnosti. V případě nepřímé aktivity asistenti pedagoga pracují nejčastěji 3 – 6 hodin/týdně (39 %) a 2 – 4 hodin/týdně (38 %). Na základě těchto výsledků můžeme soudit, že asistenti jsou při vzdělávání žáků z Ukrajiny zaměstnáváni na tříčtvrteční a poloviční úvazky.

Kromě ukrajinských žáků se v našem vzdělávacím systému učí další národnostní skupiny. Podle ČSÚ (2023) se pedagogičtí pracovníci podílejí na vzdělávání žáků ze zemí jako

jsou Vietnam, Rusko, Maďarsko i Slovensko atd. V obou dotaznících byly všechny tyto možnosti vybrány. U učitelů převládaly hlavně zkušenosti se žáky z Vietnamu a Maďarska, naproti tomu asistenti spíše pracovali se žáky ze Slovenska a Maďarska.

Z výsledků lze také konstatovat, zda se pedagogičtí pracovníci cítí být profesně připraveni na práci s ukrajinskými žáky a jestli se nějakým způsobem dále vzdělávají. Překvapivým výsledkem může být tvrzení, že obě skupiny se nejvíce inspiroují na různých internetových stránkách nebo konzultují vzdělávání těchto žáků s ostatními kolegy. Z toho vyplývá, že ve škole probíhá vzájemná kooperace mezi celým pedagogickým sborem. Právě Hrubá (2009) hovoří o kolegiální spolupráci jako o nezbytném prvku při vzdělávacím procesu žáků s OMJ.

Dotazník se též zaměřoval na zhodnocení pracovních kompetencí pro výuku ukrajinských žáků. Pedagogičtí pracovníci hodnotili své pracovní kompetence nejvíce známkou velmi dobře, a to zastoupení u učitelů (41 %) a asistentů (49 %). Podstatné je, ale zmínit, že nikdo z učitelů se necítil být nedostatečně připraven a u asistentů pedagoga se tato možnost objevila pouze jednou.

Podle Uzlové (2010) by neměla být uplatňována pouze individuální práce asistenta pedagoga se žákem, ale pro jeho snadnější adaptaci by mělo docházet ke kombinaci skupinové i individuální formy. Z výzkumu však vyplývá, že většinou asistenti pedagoga pracují se žákem pouze individuálně. Dále se asistent pedagoga uplatňuje při doučování, tlumočení výkladu či zadání.

Další otázka směřovala ke zjištění, při jakých pracovních aktivitách v rámci nepřímé pedagogické činnosti je využíván asistent pedagoga. V dotazníku pro asistenty pedagoga byla nejvíce volena možnost příprava a koordinace na výuku, asistenti se tak podílejí na společných přípravách, což můžeme brát za velmi pozitivní zjištění. Právě kolektivní příprava podle Bendy et al. (2016) napomůže asistentovi pedagoga se lépe zaměřit na jednotlivé potřeby ukrajinských žáků. Naproti tomu se však vzájemná koordinace na výuku v dotazníku pro učitele objevila jen 37x. Další nejčastější odpovědi byly překlady materiálů, výroba pomůcek a komunikace s rodiči.

Při volbě komunikačního kanálu pro žáka z Ukrajiny vždy vycházíme z jeho dosavadní jazykové úrovně. Dle Horáckové (2019) se snažíme rozvíjet jazyk na komunikační

úrovni. Respondenti uváděli jako optimální volbu – vzájemnou kombinaci českého a ukrajinského jazyka. Někteří ještě zprvu využívali překladače.

Následující položka poukazovala, jaké pomůcky a materiály volí učitelé a asistenti pedagoga pro práci s ukrajinskými žáky. V obou případech se shodují, že nejvíce uplatňují obrázkový materiál (běžné obrázky, komunikační kartičky, piktogramy, logo kartičky, pexeso...), který doporučuje i Kozdas (c2022). Ta uvádí, že na začátku jejich vzdělávacího procesu je důležitá hlavně vizuální názornost, kterou právě splňují obrázkové materiály. Zmiňuje i různé písemné materiály v českém jazyce pomáhající žákovi k fixaci jednotlivých slov. Při užívání audiovizuálních nahrávek se žáci učí správnou výslovnost českých slov. Během rozhovorů obě respondentky uvedly, že při výuce uplatňují obrázkový i písemný materiál.

Nezbytnými pomůckami jsou IT technologie, kdy například Kourkzi (2021) poukazuje na jejich využití při vzdělávání žáků s OMJ, kam patří i ukrajinští žáci. Digitální technologie patří mezi důležité nástroje napomáhající k rozvoji českého jazyka. Výzkum odhalil, že obě skupiny dotazovaných je aplikují pravidelně ať už ve formě tabletů, překladačů na telefonu, elektronických slovníků, notebooků a interaktivních tabulí. Zároveň rozhovory s vybranými pedagogickými pracovníky jejich užívání potvrzují.

Klíčový aspekt, který ovlivňuje vzdělávání žáků z Ukrajiny, může být i spolupráce mezi učitelem a jeho asistentem. Pro její správné fungování, radí Uzlová (2010) oboustrannou erudovanost a porozumění mezi oběma účastníky. Pozitivním zjištěním je, že 54 % asistentů pedagoga hodnotí spolupráci s učitelem známkou výborně a zároveň toto potvrzují dotazníky pro učitele, ve kterých 55 % učitelů hodnotí jejich kooperaci výborně. Důležitým faktem je, že z celkového počtu nikdo z účastníků nehodnotí spolupráci známkou nedostatečně.

Rozhovory s vybranými účastníky následně potvrdily dotazníkové šetření. Obě respondentky uvedly, že asistent pedagoga pracuje se žáky skupinovou i individuální formou. Zároveň bylo zjištěno, že mezi nimi probíhá částečná příprava a koordinace na výuku. Obě aplikují obrázkový i tištěný materiál, který byl zmiňován i v dotaznících. Shodují se kvantitativní i kvalitativní data v oblasti užívání IT technologií. Paní učitelka i asistentka zdůrazňují vzájemnou podporu, která je důležitá v každé pomáhající profesi.

Vzhledem k velikosti výzkumného souboru můžeme předpokládat poměrně dobrou míru možnosti zobecnění na základní soubor, což je populace učitelů a asistentů. Limitem výzkumu by mohl být menší časový prostor pro předvýzkum nebo i nevhodná formulace položek v dotaznících.

Odpovědi na výzkumné otázky

V.O.1: Jaké jsou pracovní aktivity asistenta pedagoga při vzdělávání žáka s OMJ?

Pracovní aktivity asistenta pedagoga zahrnují jeho přímou i nepřímou činnost. Kvantitativním šetřením bylo zjištěno, že obě skupiny respondentů pracují formou individuální i skupinovou se žáky s OMJ. Dále se uplatňují jako tlumočníci zadání a výkladu od učitele. Některým pedagogům asistenti pedagoga dokonce pomáhají při doučování žáků s OMJ. Doplnujícím kvalitativním výzkumem byla výše uvedená tvrzení potvrzena.

V.O.2: Jaké didaktické pomůcky využívá asistent pedagoga při vzdělávání žáků z Ukrajiny?

Z kvantitativního výzkumu se dozvídáme, že asistenti pedagoga při vzdělávání ukrajinských žáků uplatňují nejvíce různé typy obrázkového materiálu v podobě komunikační kartiček, piktogramů, běžných obrázků a pexes. Další využívanou pomůckou je tištěný materiál, který zahrnuje například učebnice, pracovní listy a sešity. Následně důležitým pomocníkem jsou IT technologie a audiovizuální nahrávky. Jazykové hry a konkrétní předměty jsou aplikovány pouze některými asistenty pedagoga. Během naší konverzace s paní asistentkou a učitelkou byly odpovědi také potvrzeny.

V.O.3: Jakým způsobem hodnotí asistenti pedagoga spolupráci s učitelem?

Více než polovina asistentů pedagoga hodnotila jejich společnou kooperaci známkou 1 – výborně. Někteří dotazovaní asistenti pedagoga v zastoupení se přiklonili k možnosti 2 - velmi dobře. Známkou 3 - dobře vybralo 23 % respondentů. Důležitým faktem je, že nikdo z účastníků výzkumu nehodnotí spolupráci s učitelem známkami 4 – dostatečně a 5 – nedostatečně.

Zamítnutí a potvrzení hypotéz

Hypotéza č. 1 - Více než polovina asistentů pedagoga využívají IT technologie při výuce žáků z Ukrajiny.

Hypotéza č. 1 se potvrdila.

Tato hypotéza byla ověřována položkou č. 13 v dotazníku určeném pro asistenty pedagoga. Respondenti vybírali více variant IT technologií, které využívají při vzdělávání žáků z Ukrajiny. Z celkových 110 respondentů zvolilo variantu žádné pouze šest asistentů pedagoga z čehož vyplývá, že zbylých 104 asistentů používají různé typy IT technologií, ať už v podobě tabletů, překladačů na telefonu, elektronických slovníků, počítačů a interaktivních tabulí.

Hypotéza č. 2 - Více než polovina učitelů hodnotí spolupráci s asistentem pedagoga při výuce žáků z Ukrajiny výborně.

Hypotéza č. 2 se také potvrdila.

Tato hypotéza byla ověřována poslední otázkou v dotazníkovém šetření pro učitele, kteří hodnotili jejich spolupráci s asistentem pedagoga při vzdělávání ukrajinských žáků. Z celkového počtu respondentů hodnotilo 59 dotazovaných jejich vzájemnou spolupráci známkou 1 – výborně, což znamená, že více než polovina učitelů chválí nastavení mezi ním a asistentem pedagoga.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá aktuálním tématem: Rolí asistenta pedagoga při vzdělávacím procesu ukrajinských žáků na základních školách v Jihočeském kraji.

Teoretická část práce obsahuje tři kapitoly. První kapitola se zaměřuje na problematiku žáků s OMJ. Podkapitoly pojednávají o terminologii, legislativě i jazykové podpoře této skupiny. Druhá kapitola se věnuje inkluzivnímu vzdělávání ukrajinských žáků na základních školách. Kromě PO a faktorů ovlivňujících jejich edukaci se poslední podkapitola zabývá ukrajinskými žáky. Třetí kapitola obsahuje informace ohledně povolání asistenta pedagoga, jeho pracovních aktivitách, profesních kompetencích i o spolupráci s učitelem.

Praktická část byla zpracována pomocí kvantitativního výzkumu. Cílem celé praktické části bylo analyzování role a významu asistenta pedagoga při vzdělávání ukrajinských žáků na základních školách. Pro zvýšení výpovědní hodnoty byly uskutečněny polostrukturované rozhovory s paní učitelkou a asistentkou pedagoga.

Z výsledků kvantitativního výzkumu se dozvídáme o pracovních aktivitách přímé i nepřímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga, dále o didaktických pomůckách a vzájemné spolupráci mezi ním a učitelem při edukaci ukrajinských žáků. Výsledky dotazníků byly následně ověřovány prostřednictvím rozhovorů.

Bakalářská práce může posloužit k optimalizaci inkluzivního vzdělávání žáků s OMJ v prostředí českých škol.

Tištěné zdroje

- 1) BENDA, Martin, Zuzana VODŇANSKÁ, Kristýna TITĚROVÁ, et al., 2016. *Dvojjazyční asistenti pedagoga: příběhy úspěšné integrace*. Praha: Meta – Společnost pro příležitosti mladých migrantů. ISBN 978-80-88171-07-2.
- 2) BERNKOPFOVÁ, Michala; NOSÁLOVÁ, Barbora; TITĚROVÁ, Kristýna; VÁGNEROVÁ, Tereza a VÁVROVÁ, Jana, 2019. Průvodce začleňováním žáků s odlišným mateřským jazykem: pro základní školy. [Praha]: Meta. ISBN 978-80-88171-23-2
- 3) ČECH, Tomáš; HOMOLKOVÁ, Eva; HRDOUŠKOVÁ, Markéta; KUHNOVÁ, Kristýna; LAŇOVÁ, Štěpánka et al., [2018]. *Jaká je škola u mě doma*. 3. vydání. Ilustroval Vojtěch ŠEDA. Praha: Meta – Společnost pro příležitosti mladých migrantů. ISBN 978-80-88171-19-5.
- 4) FARRELL, Peter a AINSCOW, Mel, 2002. *Making Special Education Inclusive: From Research to Practice*. Routledge. ISBN 9781853468544.
- 5) FELCMANOVÁ, Lenka; BRODSKÁ, Lenka; HORÁČKOVÁ, Klára; KLUSÁČEK, Jan; KREJČOVÁ, Lenka et al., 2015. *Metodika ke katalogu podpůrných opatření: k dílčí části pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4672-1.
- 6) GOGOLIN, Ingrid; NEUMANN, Ursula a ROTH, Hans – Joachim, 2003. *Förderung von Kindern und Jugendlichen mit Migrationshintergrund. Gutachten*. Bonn: BLK. ISBN ISBN 3-934850-41-3.
- 7) HODKINSON, Alan, 2012. Illusionary Inclusion--What Went Wrong with New Labour's Landmark Educational Policy? *British Journal of Special Education*. Roč. 39, č. 1, s. 4-11. ISSN ISSN-0952-3383.

- 8) CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Pedagogika (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.
- 9) KARTOUS, Bohumil, 2015. *Skandinávské zkušenosti s inkluzivním vzděláváním*. Praha: EDUin. ISBN 978-80-260-9310-7.
- 10) KENDÍKOVÁ, Jitka, 2020. *Vademecum asistenta pedagoga*. 2. vydání. V Praze: Pasparta. ISBN 978-80-88290-50-6.
- 11) KOSTELECKÁ, Yvona, 2013. *Žáci-cizinci v základních školách: fakta, analýzy, diagnostika*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-630-7.
- 12) LECHTA, Viktor (ed.), 2010. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-679-7.
- 13) LECHTA, Viktor (ed.), 2016. *Inkluzivní pedagogika*. Přeložil Tereza HUBÁČKOVÁ. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1123-5.
- 14) LINHARTOVÁ, Tereza a LOUDOVÁ STRALCZYNSKÁ, Barbora, 2018. *Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách*. Praha: Meta – Společnost pro příležitosti mladých migrantů. ISBN 978-80-88171-18-8.
- 15) MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, Monika, 2015. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4722-3.
- 16) NĚMEC, Zbyněk, 2014. *Asistence ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Praha: Nová škola. ISBN 978-80-903631-9-9.
- 17) NĚMEC, Zbyněk; ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, Klára a HÁJKOVÁ, Vanda, 2014. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-712-0.

- 18) PALLAY, Jozef, ŠTEFÁNIK, Josef (ed.), 2016. Bilingvismus. In: LECHTA, Viktor. *Inkluzivní pedagogika*. 1. Praha: Portál, s. 405-419. ISBN 978-80-262-1123-5.
- 19) PIVARČ, Jakub, 2020. *Na cestě k inkluzi: proměny pedagogických procesů ve vzdělávání a jejich pojetí učiteli a zástupci vedení ZŠ*. [Praha]: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7603-206-4.
- 20) PROKOPOVÁ, Zuzana; TITĚROVÁ, Kristýna a POETA, Milena, 2023a. *Asistujeme u dětí s odlišným mateřským jazykem: praktická příručka pro asistenty a asistentky pedagoga v ZŠ*. Praha: Meta. ISBN 978-80-88171-40-9.
- 21) PROKOPOVÁ, Zuzana; TITĚROVÁ, Kristýna a POETA, Milena, 2023b. *Asistujeme u vícejazyčných dětí: stručná dvojjazyčná příručka pro ukrajinské asistentky a asistenty pedagoga = Asystujemo bahatomovnym ditjam : styslyj dvomovnyj posibnyk dlja ukrajins'kych asyistentok ta asyistentiv pedahoha*. Přeložil Danylo MILOVANOV. Praha: Meta. ISBN 978-80-88171-41-6.
- 22) RADOSTNÝ, Lukáš, 2011. *Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách*. Praha: Meta – Sdružení pro příležitosti mladých migrantů. ISBN 978-80-254-9175-1.
- 23) RŮŽIČKA, Michal; SMOLÍKOVÁ, Monika; FLEKAČOVÁ, Lucie a BASLEROVÁ, Pavlína, 2019. *Učitel a asistent ve společném vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5499-3.
- 24) SLOWÍK, Josef, 2022. *Inkluzivní speciální pedagogika*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-271-3010-8.
- 25) UZLOVÁ, Iva, 2010. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-764-0.
- 26) ZILCHER, Ladislav a SVOBODA, Zdeněk, 2019. *Inkluzivní vzdělávání: efektivní vzdělávání všech žáků*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0789-6.

Elektronické zdroje

- 1) BARÁNKOVÁ, Natálie, c2023. *Fenomén vykořenění v MŠ*. Online. Inkluzivní škola. Dostupné z: https://inkluzivniskola.cz/deti-s-omj_vicejazycne_deti. [cit. 2024-01-24].
- 2) BOUCKAERT, Remco; LEMEY, Philippe; DUNN, Michael; GREENHILL, Simon J.; ALEKSEYENKO, Alexander V. et al., c2012. *Mapping the origins and expansion of the Indo-European language family*. Online. 337. Science. ISBN 337.6097: 957-960. Dostupné z: <https://doi.org/0.1126/science.1219669>. [cit. 2024-02-06].
- 3) ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, c2023. *Školy a školská zařízení - školní rok 2022/2023*. Online. In: Český statistický úřad. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/skoly-a-skolska-zarizeni-hqtm9ep237>. [cit. 2024-01-16].
- 4) FELCMANOVÁ, Lenka; BRODSKÁ, Lenka; HORÁČKOVÁ, Klára; KLUSÁČEK, Jan; KREJČOVÁ, Lenka et al., c2015. *Metodika ke katalogu podpůrných opatření: k dílčí části pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4672-1.
- 5) GONČARENKO, Alexandra, c2023. *Vzdělání na Ukrajině*. Online. Inkluzivní škola. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/vzdelavani-na-ukrajine>. [cit. 2024-01-24].
- 6) HORÁČKOVÁ, Klára; MLYNÁŘOVÁ, Hana; HOLKUPOVÁ, Jiřina a CSIRKE, Andrea, c2019. *Základy práce asistenta pedagoga s dětmi s odlišným mateřským jazykem*. Online. 1. InBáze. Dostupné z: https://inbaze.cz/wp-content/uploads/2020/01/asistent-pedagoga_web.pdf. [cit. 2024-01-23].
- 7) HRUŠKOVÁ, Zuzana, c2021. *Spolupráce učitele a asistenta*. Online. Inkluzivní škola. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/spoluprace-ucitele-asistenta>
- 8) *Genderová problematika zaměstnanců ve školství*, c2023. Online. In: MŠMT. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/genderova-problematika-zamestnancu-ve-skolstvi>. [cit. 2024-03-25].

- 9) *Teorie inkluzivní výuky*, c2021. Online. Inkluzivní škola. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/inkluzivni-vyuka>. [cit. 2024-01-25].
- 10) *Dvojjazyčný asistent*, c2022. Online. Inkluzivní škola. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/dvojjazycny-ap>. [cit. 2024-01-25].
- 11) *Multikulturní výchova*, c2024. Online. Inkluzivní škola. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/multikulturni-vychova>. [cit. 2024-01-25].
- 12) *Metodické doporučení pro poskytování služeb školských poradenských zařízení žákům s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka (a z odlišného kulturního prostředí)*, c2022. Online. Praha: MŠMT. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/57138/>. [cit. 2024-01-24].
- 13) *Metodické komentáře k zákonu Lex Ukrajina IV*, c2023. Online. MŠMT. Dostupné z: <https://www.edu.cz/metodicke-komentare-k-zakonu-lex-ukrajina-iv/>. [cit. 2024-01-24].
- 14) *Metodický materiál MŠMT k poskytování bezplatné jazykové přípravy v předškolním a základním vzdělávání*, c2021. Online. MŠMT. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56418/>. [cit. 2024-01-24].
- 15) NALDIC, c2023. *EAL Learners in the UK*. Online. NALDIC (NATIONAL ASSOCIATION FOR LANGUAGE DEVELOPMENT IN THE CURRICULUM). *EAL Learners in the UK*. Dostupné z: <https://naldic.org.uk/the-eal-learner/eal-learners-uk/>. [cit. 2023-11-04].
- 16) *Asistent pedagoga: Náplň práce*, c2024. Online. "Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů." Dostupné z: <https://www.asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/napln-prace>. [cit. 2024-01-25].
- 17) *Asistent pedagoga: Kvalifikační předpoklady*, c2024. Online. Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů. Dostupné z: <https://www.asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/kvalifikacni-predpoklady..> [cit. 2024-01-25].

- 18) *Asistent pedagoga: Zřízení místa asistenta pedagoga ve škole*, c2024. Online. Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů. Dostupné z: <https://www.asistentpedagoga.cz/asistent-pedagoga/zakony-vyhlasky/zrizeni-mista-asistenta-pedagoga-ve-skole>. [cit. 2024-01-25].
- 19) PTÁČKOVÁ, Klára; ZACHVATOŠIN, Alexandra; PROKOPOVÁ, Zuzana a HAMPLOVÁ, Michala, c2023. *Možnosti podpory na ZŠ*. Online. Inkluzivní škola. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/jazykova-priprava-dle-paragrafu-20>. [cit. 2024-01-24].
- 20) PTÁČKOVÁ, Kristýna; SIMOTOVÁ, Anna; KENDEROVÁ, Kateřina a PAZDIOROVÁ, Helena, c2022. *Specifika Ukrajinstiny*. Online. Inkluzivní škola. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/ukrajina/specifika-ukrajinstiny>. [cit. 2024-01-24].
- 21) PTÁČKOVÁ, Kristýna; ZACHVATOŠIN, Alexandra; POETA, Milena; BARÁNKOVÁ, Natálie a JIROUTOVÁ, Michaela, c2024. *Lex Ukrajina - vzdělávání*. Online. Inkluzivní škola. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/podpora-deti-z-ukrajiny>. [cit. 2024-01-24].
- 22) *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, c2023. Online. Praha: MŠMT. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>. [cit. 2024-01-24].
- 23) TITĚROVÁ, Kristýna, c2011. *Začleňování žáků-cizinců do českých škol*. Online. In: Metodický portál RVP.cz. Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/wpcontent/upload/prilohy/11085/zaclenovani_zaku_cizincu_do_ceskych_skol.pdf. [cit. 2024-01-24].
- 24) TITĚROVÁ, Kristýna, c2023. *Děti s OMJ = vícejazyčné děti*. Online. Inkluzivní škola. Dostupné z: https://inkluzivniskola.cz/deti-s-omj_vicejazycne_deti. [cit. 2024-01-24].
- 25) TITĚROVÁ, Kristýna, c2023. *O migraci*. Online. Inkluzivní škola. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/o-migraci>. [cit. 2024-01-24].

- 26) ZACHVATOŠIN, Alexandra, c2023. *Možnosti podpory na ZŠ*. Online. Inkluzivní škola. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/moznosti-podpory-na-zs>. [cit. 2024-01-24].
- 27) *Změna financování asistentů pedagoga*, c2013-2014. Online. In: MŠMT. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/zmena-financovani-asistentu-pedagoga?highlightWords=financov%C3%A1n%C3%AD+asistenta+pedagoga>. [cit. 2024-01-31].
- 28) KOZDAS, Marta, c2022. *Tipy na vzdělávání dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem (2. část)*. Online. NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT ČESKÉ REPUBLIKY. Zapojme všechny. Dostupné z: <https://zpojmevsechny.cz/clanek/tipy-na-vzdelavani-deti-a-zaku-s-odlisnym-materskym-jazykem-2-cast>. [cit. 2024-03-25].

Legislativa

- 1) *Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*, 2016. Online. In: MŠMT. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaska-c-27-2016-sb-o-vzdelavani-zaku-se-specialnimi-2>. [cit. 2024-01-24].
- 2) *Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*, 2005. Online. In: MŠMT. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/vyklad-vyhlaskey-c-72-2005-sb-o-poskytovani-poradenskych>. [cit. 2024-01-24].
- 3) *Vyhláška č. 48/2005 Sb. ve znění pozdějších předpisů, o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky*. Online. In: MŠMT. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/38827/>. [cit. 2024-01-24].
- 4) *Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*, 2004. Online. In: MŠMT. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon>. [cit. 2024-01-24].

Seznam tabulek

Dotazník pro učitele

Tabulka č. 1: <i>Pohlaví učitele</i>	36
Tabulka č. 2: <i>Věk učitele</i>	37
Tabulka č. 3: <i>Aktuální pracovní pozice učitele</i>	37
Tabulka 4: <i>Délka pedagogické praxe učitele</i>	38
Tabulka č. 5: <i>Frekvence vyučování žáka z Ukrajiny během hodin učitele</i>	39
Tabulka 6: <i>Podílení se učitele na výuce žáků z jiných národnostních skupin</i>	40
Tabulka 7: <i>Pracovní kompetence (dovednosti) učitele pro výuku žáků z Ukrajiny</i>	40
Tabulka 8: <i>Formy dalšího vzdělávání a rozvoje pracovních kompetencí učitele</i>	41
Tabulka č. 9: <i>Zapojení asistenta pedagoga při aktivitách v rámci jeho přímé pedagogické činnosti</i>	42
Tabulka č. 10: <i>Zapojení asistenta pedagoga při aktivitách v rámci jeho nepřímé pedagogické činnosti</i>	43
Tabulka č. 11: <i>Typ komunikace učitele s ukrajinskými žáky</i>	45
Tabulka č. 12: <i>Využívané pomůcky učitelem při vzdělávání žáků z Ukrajiny</i>	46
Tabulka 13: <i>Typy IT technologií využívané učitelem</i>	47
Tabulka 14: <i>Hodnocení učitele spolupráce s asistentem pedagoga při edukaci ukrajinských žáků</i>	48

Dotazník pro asistenty pedagoga

Tabulka č. 1: <i>Pohlaví asistenta pedagoga</i>	48
Tabulka č. 2: <i>Věk asistenta pedagoga</i>	49
Tabulka č. 3: <i>Nejvyšší dosažené vzdělání asistenta pedagoga</i>	50
Tabulka č. 4: <i>Délka pedagogické praxe asistenta pedagoga</i>	51
Tabulka č. 5: <i>Národnost asistenta pedagoga</i>	52
Tabulka č. 6: <i>Rozsah přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga</i>	52
Tabulka č. 7: <i>Rozsah nepřímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga</i>	53
Tabulka č. 8: <i>Podílení se asistenta pedagoga na výuce žáků z jiných národnostních skupin</i> ...	54
Tabulka č. 9: <i>Zhodnocení pracovní kompetencí (dovedností) asistenta pedagoga</i>	55
Tabulka č. 10: <i>Formy dalšího vzdělávání a rozvoje pracovních kompetencí asistenta pedagoga</i>	56
Tabulka č. 11: <i>Pracovní aktivity přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga</i>	57
Tabulka č. 12: <i>Pracovní aktivity nepřímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga</i>	58
Tabulka č. 13: <i>Formy komunikace asistenta pedagoga s ukrajinskými žáky</i>	59
Tabulka č. 14: <i>Využívané pomůcky asistentem pedagoga při vzdělávání žáků z Ukrajiny</i>	60
Tabulka č. 15: <i>Typy IT technologií využívané asistentem pedagoga</i>	61
Tabulka č. 16: <i>Hodnocení spolupráce asistentem pedagoga s učitelem</i>	61

Seznam grafů

Dotazník pro učitele

Graf č. 1: Rozložení žáků-cizinců na ZŠ dle země v dělení na kraje	24
Graf č. 2: Pohlaví učitele	36
Graf č. 3: Věk učitele.....	37
Graf č. 4: Aktuální pracovní pozice učitele	37
Graf č. 5: Délka pedagogické praxe učitele	38
Graf č. 6: Frekvence vyučování žáka z Ukrajiny během hodin učitele	39
Graf 7: Podílení se učitele na výuce žáků z jiných národnostních skupin.....	40
Graf č. 8: Pracovní kompetence (dovednosti) učitele pro výuku žáků z Ukrajiny	41
Graf č. 9: Formy dalšího vzdělávání a rozvoje pracovních kompetencí učitele	42
Graf č. 10: Zapojení asistenta pedagoga při aktivitách v rámci jeho přímé pedagogické činnosti.....	43
Graf č. 11: Zapojení asistenta pedagoga při aktivitách v rámci jeho nepřímé pedagogické činnosti.....	44
Graf č. 12: Typ komunikace učitele s ukrajinskými žáky	45
Graf 13: Využívané pomůcky učitelem při vzdělávání žáků z Ukrajiny	46
Graf č. 14: Typy IT technologií využívané učitelem	47
Graf 15: Hodnocení učitele spolupráce s asistentem pedagoga při edukaci ukrajinských žáků	48

Dotazník pro asistenty pedagoga

Graf č. 1: Pohlaví asistenta pedagoga	49
Graf č. 2: Věk asistenta pedagoga.....	49
Graf č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání asistenta pedagoga	50
Graf č. 4: Délka pedagogické praxe asistenta pedagoga.....	51
Graf č. 5: Národnost asistenta pedagoga.....	52
Graf č. 6: Rozsah přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga	53
Graf č. 7: Rozsah nepřímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga	53
Graf č. 8: Podílení se asistenta pedagoga na výuce žáků z jiných národnostních skupin.....	54
Graf č. 9: Zhodnocení pracovní kompetencí (dovednosti) asistenta pedagoga	55
Graf č. 10: Formy dalšího vzdělávání a rozvoje pracovních kompetencí asistenta pedagoga	56
Graf č. 11: Pracovní aktivity přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga	57
Graf č. 12: Pracovní aktivity nepřímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga.....	58
Graf č. 13: Formy komunikace asistenta pedagoga s ukrajinskými žáky.....	59
Graf č. 14: Využívané pomůcky asistentem pedagoga při vzdělávání žáků z Ukrajiny.....	60
Graf č. 15: Typy IT technologií využívané asistentem pedagoga	61
Graf č. 16: Hodnocení spolupráce asistentem pedagoga s učitelem.....	62

Seznam použitých zkratk

atd.	a tak dále
č.	číslo
čl.	článek
ČR	Česká republika
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například
odst.	odstavec
OMJ	odlišný mateřský jazyk
PO	podpůrná opatření
s.	strana
Sb.	Sbírka zákonů
SVP	speciální vzdělávací potřeby
tab.	tabulka

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník před pilotáží pro učitele

Příloha č. 2: Dotazník před pilotáží pro asistenty pedagoga

Příloha č. 3: Finální verze dotazníku pro učitele

Přílohy č. 4: Finální verze dotazníku pro asistenty pedagoga

Příloha č. 5: Informovaný souhlas

Příloha č. 6: Osnova rozhovoru s učitelem

Příloha č. 7: Osnova rozhovoru s asistentkou pedagoga

Příloha č. 1: Dotazník před pilotáží pro učitele

Dotazník k bakalářské práci pro učitele/učitelky

Vážená paní učitelko, pane učiteli,

jsem studentka třetího ročníku bakalářského studia oboru speciální pedagogika na pedagogické fakultě v Českých Budějovicích. Obracím se na Vás s prosbou o spolupráci na mé bakalářské práci s tématem: Role asistenta pedagoga při vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem na základních školách v Jihočeském kraji se zaměřením na ukrajinské žáky. Dotazník je určen učitelům a učitelkám působících na základních školách se zkušeností vzdělávání dítěte z Ukrajiny. Výsledky bakalářské práce mohou vést k optimalizaci edukace žáků s OMJ v prostředí českých škol. Vyplnění dotazníku Vám nezabere více jak deset minut. Prosím o vyplnění dotazníku, který je anonymní a nezjišťuje žádné citlivé údaje a účast je zcela dobrovolná. Odpovědi budou použity pouze pro mou praktickou část bakalářské práce.

Předem děkuji za Váš čas. V případě otázek či zájmu zjistit výsledky tohoto dotazníku mě můžete kontaktovat přes email drevop01@jcu.cz.

Pavla Dřevová

1. Pohlaví:

- Muž
- Žena

2. Věk

- 24–35
- 36–45
- 46–56
- 56 a více

3. Aktuální pracovní pozice

- učitel/ka 1. stupně
- učitel/ka 2. stupně

4. Délka pedagogické praxe

- Měsíc – 1 rok
- 1 rok – 2 roky
- 2 roky – 4 roky
- 4 roky – 7 let
- 7 let a více

5. Jak často vyučujete žáka z Ukrajiny během svých hodin?

- každý den

- čtyřikrát týdně
- třikrát týdně
- dvakrát týdně
- jednou týdně

6. Podílíte se na výuce žáků i z jiných národnostních skupin? Volit můžete více možností.

- žáků ze Slovenska
- žáků z Vietnamu
- žáků z Ruska
- žáků z Maďarska
- jiné (uveďte konkrétně)

7. Prosím zhodnoťte Vaše pracovní kompetence (dovednosti pro výuku žáků z Ukrajiny), tak jako byste se známkovali ve škole.

- 1 - výborně
- 2 - velmi dobře
- 3 - dobře
- 4 - dostatečně
- 5 – nedostatečně

8. Jaké formy dalšího vzdělávání a rozvoje pracovních kompetencí pro vzdělávání žáků s OMJ využíváte. Volit můžete více možností.

- kurzy a školení
- samostudium (studium odborné literatury)
- internetové zdroje (portály MŠMT, Šance dětem, META...)
- konzultace s dalšími kolegy
- konzultace s pracovníky školského poradenského zařízení (ŠPZ)
- konzultace s pracovníky školního poradenského pracoviště (ŠPP)
- žádné
- jiné (prosím uveďte):

9. Uveďte prosím, při jakých aktivitách využíváte asistenta pedagoga v rámci jeho přímé pedagogické činnosti při vzdělávání žáků z Ukrajiny. Volit můžete více možností.

- individuální práce se žákem z Ukrajiny
- skupinová práce se žáky s Ukrajiny
- tlumočení přímo zadání
- tlumočení výkladu
- jiné (uveďte konkrétně):

10. Uveďte prosím, při jakých aktivitách využíváte asistenta pedagoga v rámci jeho nepřímé pedagogické práce při vzdělávání žáků z Ukrajiny. Volit můžete více možností.

- překládání materiálů do výuky

- překládání materiálů pro rodiče
- opravy písemných prací
- výroba pomůcek
- komunikace s rodiči
- pomoc při třídních schůzkách
- příprava na výuku a koordinace výuky s asistentem
- jiné (uveďte konkrétně):

11. Jaký typ komunikace využíváte při práci s ukrajinským žákem? Volit můžete více možností.

- komunikuji s ním pouze ukrajinským jazykem
- kombinuji ukrajinštinu a český jazyk podle úrovně dovedností
- využívám překladače
- využívám slovníky
- jiné (uveďte prosím konkrétně):

12. Jaké pomůcky využíváte při vzdělávání ukrajinských žáků? Volit můžete více možností.

- obrázkový materiál (běžné obrázky, komunikační kartičky, piktogramy, logo kartičky...)
- IT pomůcky (tablet, počítač, interaktivní tabule...)
- písemné materiály (učebnice, pracovní sešity, pracovní listy, knihy a další tištěné materiály...)
- audiovizuální materiály (videa, zvukové nahrávky...)
- jazykové hry a aktivity
- konkrétní předměty
- jiné (uveďte prosím konkrétně):

13. Jakým způsobem využíváte IT technologie při vzdělávání žáků z Ukrajiny? Volit můžete více možností.

- interaktivní tabule
- překladače
- tablet
- elektronické slovníky
- notebook
- jiné (uveďte prosím konkrétně):

14. Jak hodnotíte svou spolupráci s asistentem/asistentkou pedagoga. Ohodnoťte spolupráci známkami jako ve škole.

- 1 - výborně
- 2 - velmi dobře
- 3 - dobře
- 4 - dostatečně
- 5 – nedostatečně

Příloha č. 2: Dotazník před pilotáží pro asistenty pedagoga

Dotazník k bakalářské práci pro asistenta pedagoga

Vážená paní asistentko, Vážený pane asistente,

jsem studentka třetího ročníku bakalářského studia oboru speciální pedagogika na pedagogické fakultě v Českých Budějovicích. Obracím se na Vás s prosbou o spolupráci na mé bakalářské práci s tématem: Role asistenta pedagoga při vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem na základních školách v Jihočeském kraji se zaměřením na ukrajinské žáky. Dotazník je určen výhradně asistentům/asistentkám působících na základních školách, kteří mají zkušenost se vzděláváním dítěte z Ukrajiny. Výsledky bakalářské práce mohou vést k optimalizaci edukace žáků s OMJ v prostředí českých škol. Vyplnění dotazníků Vám nezabere víc jak deset minut. Prosím o vyplnění dotazníku, který je anonymní a nezjišťuje žádné citlivé údaje a účast je zcela dobrovolná. Odpovědi budou použity pouze pro mou praktickou část bakalářské práce. Předem děkuji za Váš čas. V případě otázek či zájmu zjistit výsledky tohoto dotazníku mě můžete kontaktovat přes email drevop01@jcu.cz.

Pavla Dřevová

1. Pohlaví:

- Muž
- Žena

2. Věk

- 18–25
- 26–35
- 36–45
- 46–55
- 56 a více

3. Nejvyšší dosažené vzdělání

- základní vzdělání
- střední vzdělání s výučním listem
- střední vzdělání s maturitní zkouškou
- vyšší odborná škola
- vysokoškolské bakalářské
- vysokoškolské magisterské
- jiné (prosím uveďte):

4. Délka pedagogické praxe

- Měsíc – 1 rok
- 1 rok – 2 roky
- 2 roky – 4 roky
- 4 roky – 7 let
- 7 let a více

5. Národnost.....

6. Jak je rozsáhlá Vaše přímá pedagogická činnost u žáků z Ukrajiny?

- 32 – 36 hodin/týdně
- 24 – 27 hodin/týdně
- 16 – 18 hodin/týdně

7. Jak je rozsáhlá Vaše nepřímá pedagogická činnost u žáků z Ukrajiny?

- 4 – 8 hodin/týdně
- 3 – 6 hodin/týdně
- 2 – 4 hodin/týdně

8. Podílíte se na výuce žáků i z jiných národnostních skupin? Volit můžete více možností.

- žáků ze Slovenska
- žáků z Vietnamu
- žáků z Ruska
- žáků z Maďarska
- jiné (prosím uveďte):

9. Prosím zhodnoťte Vaše pracovní kompetence (dovednosti pro výuku žáků z Ukrajiny), tak jako byste se známkovali ve škole.

- 1 – výborně
- 2 – velmi dobře
- 3 – dobře
- 4 – dostatečně
- 5 – nedostatečně

10. Jaké formy dalšího vzdělávání a rozvoje pracovních kompetencí pro vzdělávání žáků s OMJ využíváte. Volit můžete více možností.

- kurzy a školení
- samostudium (studium odborné literatury)
- internetové zdroje (portály MŠMT, Šance dětem, META...)
- konzultace s dalšími kolegy
- konzultace s pracovníky školského poradenského zařízení (ŠPZ)
- konzultace s pracovníky školního poradenského pracoviště (ŠPP)
- žádné
- jiné (prosím uveďte):

11. Uved'te prosím, na jakých aktivitách se podílíte při přímé pedagogické činnosti u žáků z Ukrajiny. Volit můžete více možností.

- individuální práce s žákem z Ukrajiny
- skupinová práce s žáky z Ukrajiny
- tlumočení přímo zadání od učitele
- tlumočení výkladu učitele
- jiné (uved'te konkrétně)

12. Uved'te prosím, na jakých aktivitách se podílíte při nepřímé pedagogické činnosti u žáků z Ukrajiny. Volit můžete více možností.

- překládání materiálů do výuky
- překládání materiálů pro rodiče
- opravy písemných prací
- výroba pomůcek
- komunikace s rodiči
- příprava na výuku a koordinace výuky s učitelem
- jiné (uved'te konkrétně):

13. Jaký typ komunikace využíváte při práci s ukrajinským žákem? Volit můžete více možností.

- komunikuji s ním pouze ukrajinským jazykem
- kombinuji ukrajinštinu a český jazyk podle úrovně dovedností
- využívám překladače
- využívám slovníky
- jiné (uved'te prosím konkrétně):

14. Jaké pomůcky využíváte při vzdělávání ukrajinských žáků? Volit můžete více možností.

- obrázkový materiál (běžné obrázky, komunikační kartičky, piktogramy, logo kartičky...)
- IT pomůcky (tablet, počítač, interaktivní tabule...)
- písemné materiály (učebnice, pracovní sešity, pracovní listy, knihy a další tištěné materiály...)
- audiovizuální materiály (videa, zvukové nahrávky...)
- jazykové hry a aktivity
- konkrétní předměty
- jiné (uved'te prosím konkrétně):

15. Jakým způsobem využíváte IT technologie při vzdělávání žáků z Ukrajiny? Volit můžete více možností.

- interaktivní tabule
- překladače
- tablet
- elektronické slovníky
- notebook

- jiné (uved'te prosím konkrétně):

16. Jak hodnotíte svou spolupráci s učitelem/učiteli. Ohodno'te spolupráci známkami jako ve škole.

- 1 – výborně
- 2 – velmi dobře
- 3 – dobře
- 4 – dostatečně
- 5 – nedostatečně

Příloha č. 3: Finální verze dotazníku pro učitele

Dotazník k bakalářské práci pro učitele/učitelky

Vážená paní učitelko, pane učiteli,

jsem studentka třetího ročníku bakalářského studia oboru speciální pedagogika na pedagogické fakultě v Českých Budějovicích. Obracím se na Vás s prosbou o spolupráci na mé bakalářské práci s tématem: Role asistenta pedagoga při vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem na základních školách v Jihočeském kraji se zaměřením na ukrajinské žáky. Dotazník je určen učitelům a učitelkám působících na základních školách se zkušeností vzdělávání dítěte z Ukrajiny. Výsledky bakalářské práce mohou vést k optimalizaci edukace žáků s OMJ v prostředí českých škol. Vyplnění dotazníku Vám nezabere více jak deset minut. Prosím o vyplnění dotazníku, který je anonymní a nezjišťuje žádné citlivé údaje a účast je zcela dobrovolná. Odpovědi budou použity pouze pro mou praktickou část bakalářské práce.

Předem děkuji za Váš čas. V případě otázek či zájmu zjistit výsledky tohoto dotazníku mě můžete kontaktovat přes email drevop01@jcu.cz.

Pavla Dřevová

1. Pohlaví:

- Muž
- Žena

2. Věk

- 24 – 35
- 36 – 45
- 46 – 56
- 56 a více

3. Aktuální pracovní pozice

- učitel/ka 1. stupně
- učitel/ka 2. stupně

4. Délka pedagogické praxe

- Měsíc – 1 rok
- 1 rok – 2 roky
- 2 roky – 4 roky
- 4 roky – 7 let
- 7 let a více

5. Jak často vyučujete žáka z Ukrajiny během svých hodin?

- každý den
- čtyřikrát týdně
- třikrát týdně
- dvakrát týdně
- jednou týdně

6. Podílíte se na výuce žáků i z jiných národnostních skupin? Volit můžete více možností.

- žáků ze Slovenska
- žáků z Vietnamu
- žáků z Ruska
- žáků z Maďarska
- nepodílím se

7. Prosím zhodnoťte Vaše pracovní kompetence (dovednosti pro výuku žáků z Ukrajiny), tak jako byste se známkovali ve škole.

- 1 – výborně
- 2 – velmi dobře
- 3 – dobře
- 4 – dostatečně
- 5 – nedostatečně

8. Jaké formy dalšího vzdělávání a rozvoje pracovních kompetencí pro vzdělávání žáků s OMJ využíváte. Volit můžete více možností.

- kurzy a školení
- samostudium (studium odborné literatury)
- internetové zdroje (portály MŠMT, Šance dětem, META...)
- konzultace s dalšími kolegy
- konzultace s pracovníky školského poradenského zařízení (ŠPZ)
- konzultace s pracovníky školního poradenského pracoviště (ŠPP)
- žádné

9. Uved'te prosím, při jakých aktivitách využíváte asistenta pedagoga v rámci jeho přímé pedagogické činnosti při vzdělávání žáků z Ukrajiny. Volit můžete více možností.

- individuální práce se žákem z Ukrajiny
- skupinová práce se žáky z Ukrajiny
- tlumočení přímo zadání
- tlumočení výkladu
- doučování

10. Uved'te prosím, při jakých aktivitách využíváte asistenta pedagoga v rámci jeho nepřímé pedagogické práce při vzdělávání žáků z Ukrajiny. Volit můžete více možností.

- překládání materiálů do výuky
- překládání materiálů pro rodiče
- opravy písemných prací
- výroba pomůcek
- komunikace s rodiči
- pomoc při třídních schůzkách
- příprava na výuku a koordinace výuky s asistentem pedagoga
- nevyužívám, vše připravuji sám/sama

11. Jaký typ komunikace využíváte při práci s ukrajinským žákem? Volit můžete více možností.

- komunikuji s ním ukrajinským jazykem
- kombinuji ukrajinštinu a český jazyk podle úrovně dovedností
- využívám překladače
- komunikuji s ním českým jazykem
- využívám slovníky
- komunikuji s ním ruským jazykem
- komunikuji s ním anglickým jazykem

12. Jaké pomůcky využíváte při vzdělávání ukrajinských žáků? Volit můžete více možností.

- obrázkový materiál (běžné obrázky, komunikační kartičky, piktogramy, logo kartičky...)
- IT pomůcky (tablet, počítač, interaktivní tabule...)
- písemné materiály (učebnice, pracovní sešity, pracovní listy, knihy a další tištěné materiály...)
- audiovizuální materiály (videa, zvukové nahrávky...)
- jazykové hry a aktivity
- konkrétní předměty

13. Jaké IT technologie využíváte při vzdělávání žáků z Ukrajiny? Volit můžete více možností.

- interaktivní tabule
- překladače na telefonu
- tablet
- elektronické slovníky
- notebook
- žádné

**14. Jak hodnotíte svou spolupráci s asistentem/asistentkou pedagoga.
Ohodnoťte spolupráci známkami jako ve škole.**

- 1 – výborně
- 2 – velmi dobře
- 3 – dobře
- 4 – dostatečně
- 5 – nedostatečně

Přílohy č. 4: Finální verze dotazníku pro asistenty pedagoga

Dotazník k bakalářské práci pro asistenta pedagoga

Vážená paní asistentko, Vážený pane asistente,

jsem studentka třetího ročníku bakalářského studia oboru speciální pedagogika na pedagogické fakultě v Českých Budějovicích. Obracím se na Vás s prosbou o spolupráci na mé bakalářské práci s tématem: Role asistenta pedagoga při vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem na základních školách v Jihočeském kraji se zaměřením na ukrajinské žáky. Dotazník je určen výhradně asistentům/asistentkám působících na základních školách, kteří mají zkušenost se vzděláváním dítěte z Ukrajiny. Výsledky bakalářské práce mohou vést k optimalizaci edukace žáků s OMJ v prostředí českých škol. Vyplnění dotazníků Vám nezabere víc jak deset minut. Prosím o vyplnění dotazníku, který je anonymní a nezjišťuje žádné citlivé údaje a účast je zcela dobrovolná. Odpovědi budou použity pouze pro mou praktickou část bakalářské práce. Předem děkuji za Váš čas. V případě otázek či zájmu zjistit výsledky tohoto dotazníku mě můžete kontaktovat přes email drevop01@jcu.cz.

Pavla Dřevová

1. Pohlaví:

- Muž
- Žena

2. Věk

- 18 – 25
- 26 – 35
- 36 – 45
- 46 – 55
- 56 a více

3. Nejvyšší dosažené vzdělání

- základní vzdělání
- střední vzdělání s výučním listem
- střední vzdělání s maturitní zkouškou
- vyšší odborná škola
- vysokoškolské bakalářské
- vysokoškolské magisterské

4. Délka pedagogické praxe

- měsíc – 1 rok
- 1 rok – 2 roky

- 2 roky – 4 roky
- 4 roky – 7 let
- 7 let a více

5. Národnost.....

6. Jak je rozsáhlá Vaše přímá pedagogická činnost u žáků z Ukrajiny?

- 32 – 36 hodin/týdně
- 24 – 27 hodin/týdně
- 16 – 18 hodin/týdně

7. Jak je rozsáhlá Vaše nepřímá pedagogická činnost u žáků z Ukrajiny?

- 4 – 8 hodin/týdně
- 3 – 6 hodin/týdně
- 2 – 4 hodin/týdně

8. Podílíte se na výuce žáků i z jiných národnostních skupin? Volit můžete více možností.

- žáků ze Slovenska
- žáků z Vietnamu
- žáků z Ruska
- žáků z Maďarska
- u žádného dalšího

9. Prosím zhodnoťte Vaše pracovní kompetence (dovednosti pro výuku žáků z Ukrajiny), tak jako byste se známkovali ve škole.

- 1 – výborně
- 2 – velmi dobře
- 3 – dobře
- 4 – dostatečně
- 5 – nedostatečně

10. Jaké formy dalšího vzdělávání a rozvoje pracovních kompetencí pro vzdělávání žáků s OMJ využíváte. Volit můžete více možností.

- kurzy a školení
- samostudium (studium odborné literatury)
- internetové zdroje (portály MŠMT, Šance dětem, META...)
- konzultace s dalšími kolegy
- konzultace s pracovníky školského poradenského zařízení (ŠPZ)
- konzultace s pracovníky školního poradenského pracoviště (ŠPP)
- žádné

11. Uved'te prosím, na jakých aktivitách se podílíte při přímé pedagogické činnosti u žáků z Ukrajiny. Volit můžete více možností.

- individuální práce s žákem z Ukrajiny
- skupinová práce s žáky z Ukrajiny
- tlumočení přímo zadání od učitele
- tlumočení výkladu učitele
- doučování

12. Uved'te prosím, na jakých aktivitách se podílíte při nepřímé pedagogické činnosti u žáků z Ukrajiny. Volit můžete více možností.

- překládání materiálů do výuky
- překládání materiálů pro rodiče
- opravy písemných prací
- výroba pomůcek
- komunikace s rodiči
- příprava na výuku a koordinace výuky s učitelem

13. Jaký typ komunikace využíváte při práci s ukrajinským žákem? Volit můžete více možností.

- komunikuji s ním ukrajinským jazykem
- kombinuji ukrajinštinu a český jazyk podle úrovně dovedností
- využívám překladače
- využívám slovníky
- komunikuji s ním českým jazykem
- komunikuji s ním anglickým jazykem

14. Jaké pomůcky využíváte při vzdělávání ukrajinských žáků? Volit můžete více možností.

- obrázkový materiál (běžné obrázky, komunikační kartičky, piktogramy, logo kartičky...)
- IT pomůcky (tablet, počítač, interaktivní tabule...)
- písemné materiály (učebnice, pracovní sešity, pracovní listy, knihy a další tištěné materiály...)
- audiovizuální materiály (videa, zvukové nahrávky...)
- jazykové hry a aktivity
- konkrétní předměty

15. Jaké IT technologie využíváte při vzdělávání žáků z Ukrajiny? Volit můžete více možností.

- interaktivní tabule
- překladače na telefonu
- tablet
- elektronické slovníky
- notebook
- žádné

16. Jak hodnotíte svou spolupráci s učitelem/učiteli. Ohodnoťte spolupráci známkami jako ve škole.

- 1 – výborně
- 2 – velmi dobře
- 3 – dobře
- 4 – dostatečně
- 5 – nedostatečně

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Vážená paní učitelko, Vážená paní asistentko,

obracím se na Vás s prosbou o spolupráci. V současné době vypracovávám bakalářskou práci s názvem: Role asistenta pedagoga při vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem na základních školách v Jihočeském kraji se zaměřením na ukrajinské žáky. V rámci mé práce provádím dotazníkové šetření doplněné polostrukturovanými rozhovory s asistentem pedagoga a učitelem. Hlavním cílem výzkumné části je analyzovat roli a význam asistenta pedagoga při vzdělávání ukrajinských žáků. Výsledky této bakalářské práce mohou sloužit pro optimalizaci edukace žáků s OMJ v prostředí českých škol.

Prohlášení

Prohlašuji, že souhlasím s účastí na výše uvedeném výzkumu. Studentka mne informovala o podstatě výzkumu a seznámila mne s cíli, metodami a postupy, které budou při výzkumu používány. Souhlasím s tím, že všechny získané údaje budou anonymně zpracovány a použity pro účely vypracování závěrečné práce studentky. Měla jsem možnost si vše řádně, v klidu a v dostatečně poskytnutém čase zvážit. Měla jsem možnost se studentky zeptat na vše pro mne podstatné a potřebné. Na tyto dotazy jsem dostala jasnou a srozumitelnou odpověď. Prohlašuji, že beru na vědomí informace obsažené v tomto informovaném souhlasu a souhlasím se zpracováním osobních a citlivých údajů účastníka výzkumu v rozsahu, způsobem a za účelem specifikovaným v tomto informovaném souhlasu. Tento informovaný souhlas je vyhotoven ve dvou stejnopisech, každý s platností originálu, z nichž jeden obdrží účastník výzkumu a druhý student/studentka.

Jméno, příjmení a podpis účastníka výzkumu

_____

_____ V _____ dne: _____

Jméno, příjmení a podpis studentky:

_____

_____

Otázky k rozhovoru s paní učitelkou

1. Při kterých pracovních aktivitách v rámci přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga nejvíce uplatňujete u ukrajinských žáků?
2. Při kterých pracovních aktivitách v rámci nepřímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga ho nejvíce uplatňujete? Participujete na spolupráci s rodiči ukrajinských žáků s asistentem pedagoga?
3. Aplikujete při výuce nějaké materiály a pomůcky se zaměřením na ukrajinské žáky? Jaké jsou nejčastější?
4. Myslíte si, že IT technologie napomohou při edukaci žáka s OMJ? Které například aplikujete při jejich vzdělávání?
5. Jak vnímáte pozici asistenta pedagoga ve své třídě při vzdělávání ukrajinských žáků?
6. Je něco, co byste chtěla na kooperaci změnit?

Otázky k rozhovoru s asistentkou pedagoga

- 1.** Při kterých pracovních aktivitách v rámci Vaší přímé pedagogické činnosti se nejvíce uplatňujete u ukrajinských žáků?
- 2.** Při kterých pracovních aktivitách v rámci Vaší nepřímé pedagogické činnosti se nejvíce uplatňujete u ukrajinských žáků?
- 3.** Zapojuje Vás učitel do společných příprav na výuku?
- 4.** Aplikujete při výuce nějaké materiály a pomůcky se zaměřením na ukrajinské žáky? Jaké nejčastěji?
- 5.** Myslíte si, že IT technologie napomohou při edukaci žáka s OMJ? Které například aplikujete při jejich vzdělávání?
- 6.** Jaká je podpora pro Vaší práci ze strany pedagogického sboru, případně ŠPP?
- 7.** Je něco, co byste chtěla na spolupráci změnit?